

Zuzana Šulajová

Zákon krve a železa

xyz

Historický román

Zákon krve a železa

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Zuzana Šulajová
Zákon krve a železa – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Zuzana Šulajová

Zákon krve a železa

Překlad Jiří Žák

xyz

*Tuto knihu věnuji svému pejskovi Maxovi,
který se nedožil jejího dokončení. Vděčím mu
za krásných patnáct a půl roku,
dal mi víc než kdokoliv jiný
a hodně mě toho naučil.
Mám tě ráda, partáku. Navždy.*

Anno 40. regni Chlotariae homo nomen Samo natione Francos de pago Senonago plures secum negotiantes adcivit, exercendum negucium in Sclavos coinomento Winedos perrexit...

Winidi cernentes utilitatem Samones, eum super se eligunt regem, ubi 30 et 5 annos regnavit feliciter. Plures prilia contra Chunis suo regimini Winidi iniaerunt; suo consilio et utilitate Winidi semper Chunus superant. Samo 12 uxores ex genere Winodorum habebat, de quibus 22 filius et quindecem filias habuit.

Ve čtyřicátém roce panování Chlotara shromáždil muž jménem Sámó, Frank z kraje Senonago, větší počet kupců a vydal se za obchodem do země Slovanů, zvané Venédi...

Když Venédové poznali Sámovy schopnosti, zvolili ho králem a on jim šťastně vládl 35 let. Za jeho vlády Venédové zažili spoustu bojů s Avary, ale díky Sámově rozvaze a schopnostem je vždycky porazili. Sámó měl 12 manželek z rodu Venédiů a s nimi měl 25 synů a 15 dcer.

Ale kdo ví, jak to bylo ve skutečnosti.

Abecední seznam postav
Skutečné postavy jsou označené hvězdičkou

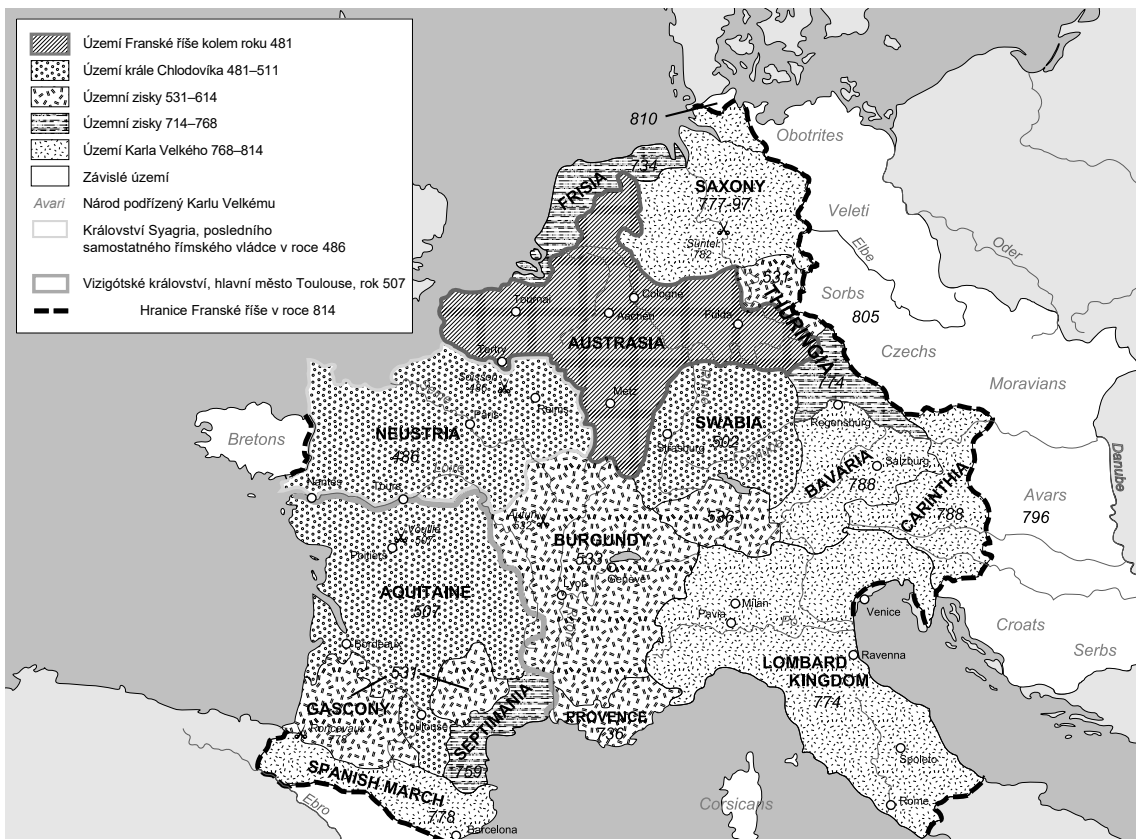
Adalgisel*	franský vojvoda a euroasijský majordomus
Agasta	stará léčitelka z Devínské brány, matka Kazi, Zorany a Runy, manželka avarského kagana
Akyl	Azatův a Zoranin nejstarší syn
Alboin*	langobardský král, otec Albsuindy
Albsuinda*	dcera langobardského krále Alboina a franské princezny Chlodsindy
Alciok*	kagan Kutrigurů, jméno z Alci-oq, což znamená šest šípů. Později si změnil jméno na Alzeco, protože se skrýval před Franky i Avary
Alexandra	dcera římského taxiarcha Alexandra a Albsuindy
Alexandros*	taxiarch byzantského vojska, patřil pod generála Priska, Albsuindin manžel
Alexandr/Alexej	syn římského taxiarcha Alexandra a Albsuindy
Amina	Azatova a Zoranina nejmladší dcera
Anchor	Avar žijící zemědělským způsobem života na hradišti Piesky
Ardagast*	kníže a velitel Slovanů na dolní Tise
Arnulf z Mettis*	biskup z Mét ve Franské říši, majordomus franského krále Chlotara II. a vychovatel jeho syna Dagoberta I. Postavil se proti královně Brunhildě, a proto měl plnou Chlotarovu důvěru
Aruuke	avarská žena a bojovnice z Panonie, Albsuindina přítelkyně
Athanasius*	konstantinopolský patriarcha a vyslanec. Určitou dobu žil po boku kagana Bajana
Azat	avarský jugur, sídlil na hradišti Piesky, Devínská brána
Bajan*	kagan Avarů, vládce, král
Bakyt	Azatův a Zoranin prostřední syn
Barselt	Avar žijící na hradišti Lom, Warotův bratr
Bartoloměj	křesťanský kněz, jenž putoval se Sámovou obchodní karavanou
Baybars	Azatův a Zoranin nejmladší syn
Beda	hrnčířova dcera, Zdeslavova sestra a manželka Avara Jarkina
Berthoald*	rádce královny Brunhildy, majordomus Burgundska, Austrasie, Franská říše
Bladast*	akvitánský vévoda, Franská říše, stoupenec Gundovalda

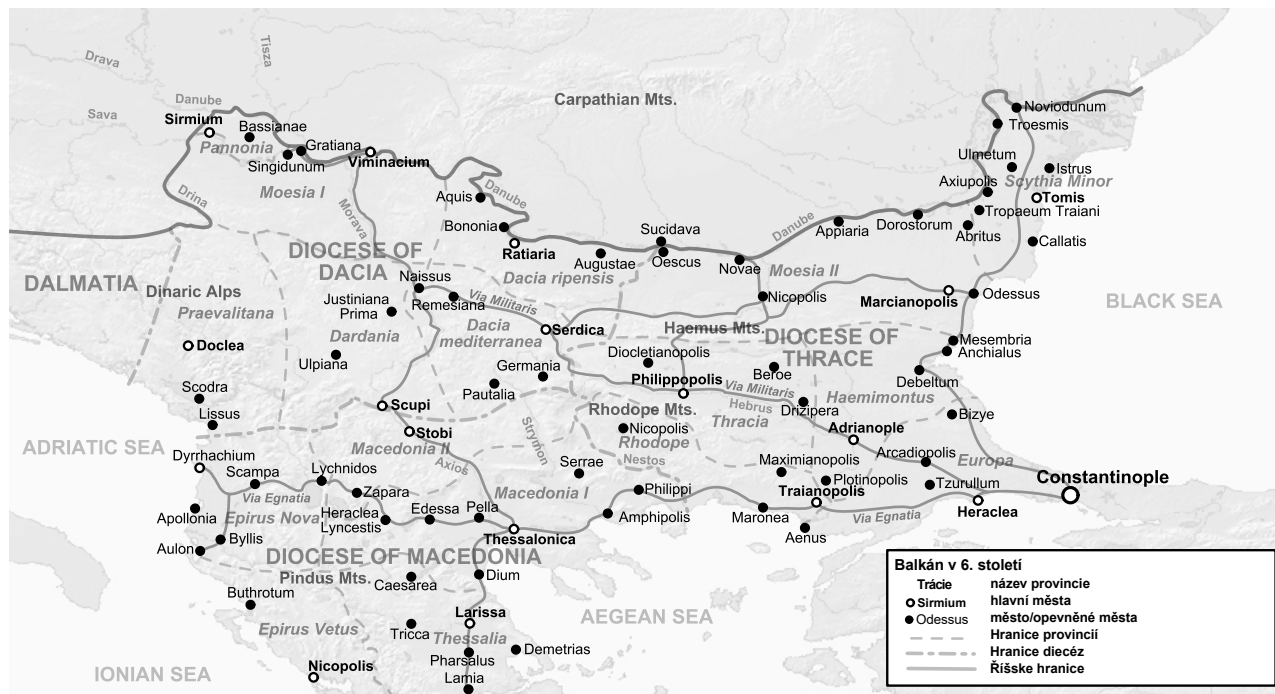
Bojan	hluchoněmý Radanův mladší bratr
Boleslav	velitel stráže hradiště Lom
Bolek	malý syn Hojmíry a velitele stráže hradiště Lom
Boso/Guntram*	austrasijský magnát a vévoda
Branko	slovanský tarchan v avarském vojsku v Panonii, otec Radana
Bratislav	velitel hradiště Čepel (dnešní Csepel v Budapešti)
Brunhilda*	královna Austrasie, manželka Sigiberta I., Franská říše. Dcera Athanagilda, vizigótského krále
Budimíra	dcera vladky Domoslava
Colette	Sámová matka, vdova po kupci, žije v Sens, Franská říše
Čarad	žrec na hradištích Lom a Piesky
Čestirada	dcera stavitele Čestmíra, tkadlena a šperkařka, Kazina přítelkyně
Čestmír	stavitel tří hradišť: Lom, Piesky a Devín v Devínské bráně, otec Čestirady
Dagobert I.*	král Austrasie, východní země, později král Franské říše, syn Chlotara II.
Danyar	vladka hradiště Gradec, Korutansko
Daurentius*	vládce Slovanů na dolním Dunaji, řeka Zala, Balaton. Vládl kolem roku 578
Dervan*	velitel vojska krále Chlotara II. (fikce), lužický kníže (skutečnost)
Desiderius*	neustrasijský hlavní generál, Franská říše, stoupenec Gundovalda
Dobroděj	kameník z hradiště Lom, Runin manžel
Domoslav	vladka hradiště Lom, Piesky a Devín
Donislava/Dona	manželka slovanského tarchana Branka z Panonie, matka Radana a Bojana
Eligius*	zlatník, autor Dagobertova trůnu, mincmistr, rádce a napůl ministr financí merovejských králů, i biskup z Noyonu. Stal se patronem zlatníků, kovářů, numismatiků. Svátek slaví 1. 12, v některých zemích, dokonce i v Čechách, se od středověku dne 25. 7. oslavovalo přenesení jeho ostatků
Erwald	tkadlec v Sens, otec Odette, Franská říše
Fredegunda*	služka, milenka a později manželka neustrijského krále Chilpericha I., takže královna Neustrie, Franská říše. Původně sloužila manželkám svého muže. Matka pozdějšího krále Chlotara II., Dagobertova otce
Gaberial	Albsuindin syn

Geila Bavorská*	bavorská královna, vdova po králi Garibaldovi II. Bavorském, dcera friulského vévody Gisulfa II. a Romildy, kterou znásilnil a zabil starší syn neznámého jména kagana Bajana (v tomto románu se jmenuje Kubrat) a vzápětí vyvraždil celé Friulsko
Genobald*	Gundovaldův starší syn (jméno je fikce)
Gentzon*	byzantský generál pěchoty
Grimobald*	Gundovaldův mladší syn (jméno je fikce)
Guduin*	taxiarch z byzantského vojska, zástupce generála Petra
Gundoin z Meuse*	dvořan Dagoberta I., vévoda Burgundska a Alsaska
Gundovald*	pravděpodobný levoboček franského krále Chlotara I.
Guntram*	král Burgundska, syn Chlotara I., nevlastní bratr Gundovalda, vlastní bratr Chilpericha I. a Sigiberta I., Franská říše
Harmaton*	vyslanec císaře Maurikia
Helmichis*	osobní strážce langobardského krále Alboina, <i>spatharius</i> , milenec Rosamund, později král Langobardů
Herakleios*	byzantský císař, vládl v letech 610–641
Hojmíra	žena velitele stráže hradiště Lom, tkadlena
Hunimund*	gepidský král
Chlodsinda*	dcera franského krále Chlotara I. a královna Langobardské říše
Chlotar I.*	král Franské říše, syn zakladatele Franské říše Chlodovika I. Přijal křesťanství, nejprve ariánské a potom kvůli věřící manželce přestoupil na katolickou víru
Chlotar II.*	král Neustrie, později celé Franské říše, syn Chilpericha I. a královny Fredegundy, otec Dagoberta I.
Christian*	Gepid, který zradil Slované
Chun	Avar z hradišť Lom a Piesky, Azatův posluhovač
Jan IV. Nésteutes / Půstník*	konstantinopolský ekumenický patriarcha, velký oblíbenec císaře Tiberia i Maurikia, mimořádně asketický a chudý
Jarkin	Avar, Azatova pravá ruka, sídlící na hradišti Lom v Devínském bráně, manžel slovanské hrnčířky Bedy, Zdeslavovy sestry
Kardam*	mladší syn kagana Bajana, jméno je vymyšlené, protože se nezachovalo, ale činy jsou skutečné
Kazi	avarská princezna, dcera kagana Kubrata a léčitelky Agasty
Koch*	existující postava uvedená v <i>Prameňoch k dejinám II.</i> , zmiňuje se o něm Theofylaktos Simokattes ve svém díle <i>Oikumeniké</i>

	<i>Historia</i> ze 7. století. Autor ho označuje jednoduše jako „barbara“, proto jsem mu přidělila pozici zvěda
Komentiolus*	římský velitel, patřil pod generála Priska
Kosmos*	konstantinopolský kvestor, vyslanec
Krum	avarský tarchan a později tudun, Ogurův otec
Kubrat*	starší syn kagana Bajana, jméno je vymyšlené, protože se nedochovalo, činy skutečné
Magneric*	Biskup z Trieru, zbavil se Guntrana Bosa, aféra uzurpátora franského trůnu Gundovalda
Malykeios/Malyshev	syn antského krále Musoka
Maurikios*	byzantský císař, vládl v letech 582–602
Mirak	dcera kutrigurského kagana Alcioka
Mummolus*	generál pod velením burgundského krále Guntrama, později se osamostatnil a žil v Avignonu, Franská říše
Musokios/Musok*	antský král, vládl kolem roku 592 zhruba v oblasti dnešního Kyjeva
Naila	Albsuindina otrokyně a důvěrnice v Konstantinopoli
Odetta	dcera tkalce v Sens, Franská říše
Ogur	avarský kapkan v hradištích Lom, Piesky a Devín v Devínském bráně
Otto	franský kupec, Sámův přítel
Peiragast*	slovanský velitel, blízký přítel Ardagasta – kromě uvedeného se o něm nic neví, v mém románu vystupuje jako Prisnigin syn
Pipin z Landenu*	majordomus Austrasie, Franská říše. S biskupem Arnulfem z Mét se postavil proti královně Brunhildě a pomohl k vzestupu krále Chlotara II.
Polan	žrec z hradišť Jezero, Lom a Piesky, Čaradův syn
Predslav	syn vладыky hradišť Lom, Piesky a Devín
Priskos*	byzantský generál, <i>magister militum</i>
Prisniga	rázná vdova po padlém veliteli z Báčky, matka Peiragasta, matka pro všechny, kdo ji potřebují, Ardagastova poddaná, vychovávala i Zelesnu
Protadius*	rádce a milenec královně Brunhildy, majordomus Burgundska a Austrasie, Franská říše
Radan	slovanský tarchan v avarském vojsku z Panonie
Rosamund*	gepidská princezna, dcera Hunimunda a královna Langobardů, manželka Alboina

Runa	Agastina prostřední dcera, Kazina sestra, Dobrodějova manželka
Salbianos*	zástupce římského generála Priska
Sámo*	franský kupec z kraje Senonago, král Slovanů
Samur*	avarský velitel
Sherali	avarský tarchan z Panonie, Aruukin manžel
Sichilde*	třetí manželka krále Chlotara II.
Sigvald	vyslanec franského krále Dagoberta I.
Sycharius*	vyslanec krále Dagoberta I.
Tassilo I.*	bavorský král
Tatimer*	velitel římských vojsk spadajících pod generála Priska
Tauridios	konstantinopolský eunuch a Albsuindin přítel
Theudebert II.*	král Austrasie, starší syn Childeberta II., austrasijského krále. Vnuk královny Brunhildy, Franská říše
Theuderic II.*	král Burgundska, mladší syn Childeberta II., austrasijského krále; vnuk královny Brunhildy, Franská říše
Tiberios*	byzantský císař, vládl v letech 574–582
Unur	avarský tudun pro západní kaganát
Valuk*	profranský korutanský kníže, umístila jsem ho na Wogastiburg, protože nevíme, kde přesně Valuk sídlil
Vejana	Ilyrka z kočovné skupiny komediantů
Vitoslav	syn kováře Žitislava na hradišti Lom
Wado*	majordomus Rigundis, dcery Chilpericha I. a Fredegundy, stoupenec Gundovalda
Warnachar*	regent vládoucí místo burgundského krále Theuderica II., později burgundský majordomus, několikrát byl i austrasijským majordomem. Kmotr bavorského velitele Dervana (fikce)
Warot	Avar žijící na hradišti Lom, Barseltův bratr a manžel slovanské krajčářky Drahomíry
Willahelm	velitel Genobaldových žoldnéřů
Zdeslav	mladý syn hraničáře, hradiště Lom
Zdislava	dcera kováře Žitislava, Vitoslavova sestra a Kazina přítelkyně
Zelesna	léčitelka z Báčky, manželka Christiana, Ardagastova milá
Zorana	Agastina nejstarší dcera, Kazina sestra, manželka jugura Azata, léčitelka
Žitislav	kovář na hradišti Lom z Panonie

Předmluva

Mí drazí čtenáři,

držíte v ruce román, jaký tady pravděpodobně ještě nebyl. Je o našich dějinách z dávnověku, z tak dávné doby, že ji skoro vůbec neznáme. Objevila jsem nádherné hrdinské slovanské příběhy, předcházející době Sámovy říše, zapomenuté příběhy chamtivosti a zrady z Franské říše (současná Francie a Německo). Ale hlavně mě zajímalo, jak se mohl naším králem stát právě franský kupec Sámó. A tak jsem se pustila do rozsáhlého pátrání a studia, fantazie pracovala na plné obrátky a nakonec jsem všechny ty tři příběhy spojila v jeden. Kniha tedy začíná třemi příběhy, které se postupně začnou spojovat.

Ráda bych vás jen upozornila, že to byla naprosto jiná doba – nejen co se týče obyčejného života, mytologie a drsných přírodních podmínek k přežití, ale i co se týče reálií. Pro mě je to magické období. Ale ten, kdo do těchto vod ještě nikdy nevstoupil, může být zmatený.

Při čtení vám s orientací v ději a ve spoustě postav s neobvyklými jmény (uznejte, že jsem nemohla přejmenovat například Albsuindu na Alžbětku) pomůže seznam postav na začátku knihy a slovník na jejím konci, a to nemluvím o mapách, které jsou rovněž součástí knihy.

Svět byl jiný, takřka pro všechno se používaly jiné výrazy a žily tehdy národy, které dnes už neexistují. Patří mezi ně určitě **Avaři** a s nimi spojená nomádská kultura. O Avarech se toho moc neví, s určitostí známe pouze mýtus, že to byly krvelačné obludy. Nedávno se na jedné z kostí avarského hrobu našel nákras takzvaného Stro-mu života, který byl součástí **tengriánství**, a proto jsem jim přisoudila tuto krásnou víru, ačkoliv nemáme vůbec jistotu, jestli ji vyznávali. Rozdělení jejich společnosti

je reálné, ačkoliv není vůbec jisté, že se všechny tituly používaly už tenkrát. Možná až později, za dob Karla Velikého v 8. století. Já je však používám. Pro ukázkou, králi říkali **kagan**, manželce **katon**, **tudun** byl velmož, mající na starosti správu části **kaganátu**, tedy Avarského království. Známe rovněž termíny **jugur** (zástupce kagana, kněz), **kapkan** (avarský úředník), **tarchan** (svobodný, privilegovaný bojovník, který nemusel být Avar) nebo **bokolabras** (šaman).

Každý národ měl svoje specifika, svoje výrazy, politické rozdělení i kulturu. Příslušné normy jsou tedy pro každý národ jiné. Opět odkazuji na slovník.

Používám i staré délky, míry a vzdálenosti, převážně v mílích, ale najdete i jiné, jako třeba loket, funt, stopa, kvintel nebo lot a **parasang** (jeden parasang mohl mít 5,5 km, ale našla jsem i tvrzení, že měřil 14 km). Bližší vysvětlení najdete rovněž ve slovníku.

Také jsem si dovolila používat netypické názvy pro měsíce v roce, protože dnešní slovenské názvy jsou většinou převzaté z angličtiny a do dobového slovníku se opravdu nehodí. Neznějí snad zvukomalebněji **sečeň** (leden) či **sněžeň** (únor)? Více ve slovníku.

V knize prakticky nenajdete žádný záchytný bod pro orientaci v současné Evropě. Proto znovu zdůrazňuji, používejte mapy a slovník, pomůže vám to k lepšímu pochopení děje. Najdete v něm jednotlivá místa i bližší určení, kde se co dnes nachází. Jedno z takových míst existuje dodnes, i když v ruinách.

Sem vybírám aspoň pár zemí a národů:

Franská říše se dělila na:

Austrasie – východní část říše, dnes prostor mezi Lucemburskem, Belgií, Nizozemskem, severovýchodní Francií a západním Německem.

Neustrie – dnešní severozápadní část Francie, mezi řekami Loira a Šelda.

Burgundsko – historické území zabírající velkou část Franské říše, jih, východ i část západu.

Patří sem i **Akvitánie** (jihozápadní část Francie), sousední **Septimánie** (už na hranici se Španělskem), ale klíčovými územími jsou první tři.

Alamani – západogermánský národ, obýval dnešní území Alsaska a Bádenska.

Báčka – historické území ve Vojvodině v Srbsku a v části Maďarska, mezi Dunajem a Tisou, kde dodnes žije slovenská a vůbec slovanská menšina.

Byzanc – po smrti císaře Theodosia I. (395) si římskou říši rozdělili jeho synové. Západofřímská říše zanikla v roce 476, Východofřímská – Byzanc – přetrvala ještě téměř dalších tisíc let. Byzantinci si ovšem mezi sebou takhle neříkali, nazývali se Říše Římanů, *Basileia tón Rómaión*.

Byzanc měla řadu **exarchátů** – provincií, v nichž vládl **exarcha**, místodržitel. Například italská Lombardie byla rozdělena na část, která patřila Langobardům, a na byzantskou část se sídlem v Ravenně – ravennský exarchát. Stejně tak byl rozdělený Balkán, kde neustále úspěšně útočili Slované a Avari. Patřila tam **Trácie** (východní část Balkánu, sahající až k Přední Asii), **Macedonia** (jih), **Moesie** (sever, podél řeky Dunaj) **Scythia Minor** (severovýchod, pobřeží Černého moře), **Dácie** (severozápad, sahající až k Panonii, řeky Tisa a Dunaj) a **Dalmácie** (západní část Balkánu).

Duryňčané – starogermánský kmen, nazývajících se podle Thuringů, byl v 6. století pod nadvládou Franské říše, předchůdcem dnešního Durynska v Německu.

Gepidi – východogermánský kmen, jenž přišel údajně původně ze Skandinávie. Usadil se v okolí řeky Tisy, po vpádu Hunů se přesunul hlouběji do Panonie, hlavně do okolí dnešního Bělehradu. Neustále bojovali s Langobardy. Byzanc jednou pomohla jedné straně, jindy druhé, rozeštvávala je, až je nakonec zničila.

Kutrigurové – nomádský turecký kmen, ke konci 6. století ho pohltili Avari. Žili v oblasti rozkládající se v prostoru severního pobřeží Černého moře až po severní oblast Kaspického moře. Bojovali s Byzancí a východními sousedy Utrigury, kteří se jim velmi podobali.

Langobardi – příslušníci západogermánského kmene, přišli údajně ze Skandinávie, žili ve středním Podunají, takže v Panonii a přímo na Slovensku (nálezy v Bratislavě – Devínské jezero, Zohor). Pod vedením krále Alboina porazili po boku Avarů sousední Gepidy a odtáhli do severní Itálie, kde vytvořili základ dnešní Lombardie.

Lusatia/Lužice – latinský název pro Lužici, historické území, které se dnes rozkládá ve třech zemích – v Německu, Polsku a Česku.

Trácie – římská provincie v jihovýchodní části Balkánu.

Venédi – germánské označení pro Slovary, používalo se celá staletí.

Vizigóti – část germánského kmene Gótů, sídlila mezi řekami Dněstr a Dunaj, později vytvořili říši v jižní Gálii (Franská říše), když však jejich území dobyl Chlodovík I., založili si říši ve Španělsku.

Ačkoliv držíte v ruce román náročnější na dějiny, samotný děj, počet postav i geografii, věřím, že nadšení a nebezpečné úsilí, které jsem do něj vložila, je z něj cítit a kniha se vám bude líbit.

Touto cestou děkuji Fondu na podporu umění za podporu při studiu.

Přeji příjemné čtení.

Autorka

Prolog

Langobardie, Itálie, Verona, rok 572

„No tak, vypij to!“ zařval král Alboin na svou prokletou manželku Rosamund.

Překrásnou tvář vroubenou karmínovými vlasy křivil strach, ale její modré oči ho probodávaly s ukrutnou nenávistí. Langobardského panovníka to nesmírně pobuřovalo. Žena nemá právo pohrdat manželem. Když s pomocí Avarů čestně zvítězil nad Gepidy, uzurpoval si jejich zem a ona se stala jeho válečnou kořistí. První manželka, franská princezna Chlodsinda, zemřela při porodu jejich jediné dcery Albsuindy, proto se oženil s krásnou Rosamund, dcerou popraveného gepidského krále Hunimunda. Gepidská princezna byla krev a mléko a její rubínové vlasy ho rozpalovaly, stejně tak jako oheň, jenž jí hořel v očích, když jí strkal pod nos husté červené víno.

„Pij! Říkám ti, pij!“

„Nikdy!“

„Chceš se mi vzpouzet?“ zařval tak ohlušujícím hlasem, že by vystrašená Rosamund utekla, kdyby měla jak, ale její odporný a zlovolný manžel ji pevně tiskl ke zdi. Pohledem prosila o pomoc velitele jeho osobní stráže Helmicha, držícího se v ústraní.

„Já tě naučím poslušnosti!“ Alboin k ní přiskočil a udeřil ji pěstí do brady tak silně, že se hlavou uhodila o stěnu a se zmučeným výkřikem na plných rtech se svezla k zemi.

Helmichis sebou trhl, ale nemohl jí pomoci. Je králův *spartharius*, ozbrojený muž a velitel královy osobní stráže, byla by to zrada a on by okamžitě přišel o hlavu.

„Teď si už určitě připij se svým otcem, že?“ bavil se opilý Alboin, když pozoroval, jak Rosamund zkrotla.

Královna seděla na zemi, ze světlých očí jí kanuly slzy, opojně chladily rozpálené tváře a zkrvavené rty a dopadaly na dřevěnou podlahu, zakrytou starou slámou.

„No tak, připij si s otcem, dělej, děvče!“ ušklibal se a cpal své ženě k obličejí tu odpornou číši.

Byla to lebka. Lidská lebka. Lebka jejího milovaného otce Hunimunda, gepidského krále, kterého zabil avarský kagan Bajan. Z úcty ke svému spojenci Alboinovi mu skvostný suvenýr daroval. S uměním vlastním jen avarské rase zbavil hlavu masa a kůže, odstranil mozek, ucpal otvory po nose a očích a do temena vrazil nožku, aby se číše dobře držela. Rosamund se měla napít z okraje, kde kdysi býval otcův krk.

Když to udělala, plakala. A král Alboin se smál.

Helmichis zatím svíral pěsti a zoufale přemýšlel, co by měl udělat. Rosamund nesmírně miloval, ale teď byl bezmocný.

Uslyšel za sebou šramot a narovnal se. Do jídelny vešla nesmělá dívka s plavými vlasy a se stejně modrýma očima, jaké měla Rosemund. Byla to dcera Alboina a franské princezny Chlodsindy, Albsuinda. Bystré patnáctileté děvče vyděšeně hledělo na zuřícího otce. Helmichis k malé langobardské princezně rázně přistoupil a pokusil se ji vyvést ven, aby ji ušetřil děsivých výjevů, jenomže právě v ten okamžik se to stalo.

Rosamund se vztyčila nad svým mužem a ze všech sil mrštila poloprázdnou lebku s vínem do jeho odporné šklebící se tváře. Víno se mu rozprsklo po obličejí jako krev a v mrzkých kapkách mu stékalo po bradě a po dlouhých vlasech až na zem.

„Proklínám tě!“ zařvala. „Jak tu při mně stojí Bůh, každý z tvého rodu bude do smrti nešťastný a jinak tomu nebude ani po smrti. Každý z tvé krve, všechno tvé pokolení a jeho okolí pozná sílu lásky, ale nikdy ji nenaplní! Nikdo z tvého rodu, nikdo z tvých nejbližších nenaplní lásku, i když ji pozná, ale láska mu do krve rozškrábe srdce, a tak zahyne!“

Alboin se znovu s výkřikem rozehnal po ženě, ta upadla na zem, ale z úst se jí i tak neustále řinula osudná slova a jejich děsivá melodie drnčela v uších vystrašené patnáctileté dědičky langobardského trůnu. Viděla a slyšela otcův řev a surové rány, jakot nevlastní matky, která křičela mužským potomkům do tváře svou kletbu, a pak už nebylo nic. Helmichis odvedl Albsuindu pryč, předal ji chůvě a spěchal zpátky na pomoc Rosamund, dřív, než ji její šílený manžel zabije.

Rozhodl se. Oni dva ho ještě dnes v noci zabijí. On, Helmichis, se stane králem, Rosamund bude jeho zbožňovanou manželkou a Alboisovo prokleté plémě konečně zhyne.

Stará Agasta se s výkřikem probudila z hrozného snu, v němž znovu a znovu slyšela kletbu nešťastné a tyrané Rosamund.

1.

Avarský kaganát, Devínská brána, hradiště Lom, listopad roku 622

Agastin výkřik zanikl v zaburácení hromu. Stará žena se zvedla na loktech a zjistila, že její nejmladší šestnáctiletá dcera Kazi je vzhůru. Dívka zapálila třtinovou louč a vyděšeně hleděla na matku. Venku zuřila bouřka. Hromy duněly a blesky neustále osvětlovaly krajinu nad soutokem dvou divokých řek.

„Bouřka? V desátém měsíci roku?“ podívala se zděšeně na matku, která se ani nehnula z lůžka.

Hřmění neustávalo, následoval ještě větší třesk, až nakonec cosi hrozivě zapraskalo a s rachotem se zřítilo. Kazi vyběhla ke dveřím, aby zjistila, k jakému neštěstí došlo, komu se zhroutil dům, koho je třeba ošetřit. Agasta za ní křičela, aby se vrátila, ale Kazi ji jako obvykle neposlouchala. Vyběhla ven jen v košili a okamžitě byla celá promočená.

Před domem se vyděšeně zastavila. Vypadalo to, že nastal konec světa, ten však obvykle očekávali v den zimního slunovratu, nikoliv na začátku podzimu. Prudké proudy vody a hluboké kaluže se leskly v jasných blescích, rozrážejících noční tmu. Když si všimla, že ten hrozný třesk po zásahu blesku způsobil silný dub za hradbami, ulevilo se jí. Vypadalo to, že se nikomu nestalo nic zlého. Severní hradební brána byla otevřená a za ní se ve tmě osvětlené blesky a ohněm ze zapáleného stromu míhaly tmavé postavy se sekerami v rukou. Kazi intuitivně popadla sekeru zaseknutou do klády vedle domu a rozběhla se mužům na pomoc. Navzdory hustému dešti hrozilo, že jiskra ze zasaženého stromu přeskočí na hradbu a neštěstí bude dokonáno.

„Kazi!“ ječela za ní matka. „Okamžitě se vrať! Jsi kaganova dcera, Kazi!“

Kazi neposlušovala. Déšť jí švihal do obličejů a oslepoval ji, ale ona se připojila k přátelům, kteří pro ni znamenali všechno.

„Co tady děláš?“ obořil se na ni zdejší kapkan Avar Ogur.

„Totéž, co vy!“ odsekla a odhodlaně zařala do tvrdého dubového dřeva, zlověstně planuly plameny, které pod přívalem deště a pod ranami seker uhasínaly jen velmi pomalu. Síla Perunovy sekery byla neskonalá a oheň ničivý. Stačilo, aby zafoukalo správným směrem, a celé pracně vybudované dřevěné hradiště lehne popelem.

Odvážní muži z Lomu oheň brzy zvládli a nebezpečí zažehnali. Hrom znovu zaduněl a blesk ozářil jejich křečovitě stažené obličejy. Avarský kapkan Ogur zodpovídal za všechna tři hradiště v Devínské bráně – Lom, Piesky a nedaleký a teprve vznikající Devín, tyčící se na kamenném skalisku. Měli i vладыku, ale to byl obyčejný zbabělec a všechny problémy za něj řešil Ogur.

„Dobrá práce, chlapi... i Vaši výsosti, princezno,“ uklonil se Ogur promočené Kazi, ačkoliv asi nikdy nepřipomínala princeznu mihnout v tuto chvíli.

Všichni žert pochopili a ze srdce se rozesmáli. Kazi ho chytila za ruku, potom i dalšího přítele, slovanského tarchana Radana, pak přibrali mezi sebe jeho bratra Bojana i ostatní. Všichni se v lijáku bujaře roztančili kolem dubu a děkovali Perunovi, že je poctil svou přítomností a ušetřil jejich životy. Domů se vraceli rozjaření a s lehkostí v srdci.

„Přesně takhle hučí moře!“ křikl jí do ucha Radan, když ji doprovodil k Agastině domu. Ten stál na severním konci hradiště, na skále nad řekou Moravou, do níž vytesali vodojem. Složitým způsobem přiváděl do hradiště zdola vodu.

Kazi obrátila mokrou tvář k černému nebi a zaposlouchala se do dunění a šumění přiváděné vody.

„Takhle děsivně?“ vydechla teatrálně. „Podle toho, co jsi mi říkal, jsem si to představovala romantičtěji. Nekonečnou plochu vody, jejíž konec člověk nespátří, plnou živých mušlí s perlami uprostřed.“ Ze stolu před domem vzala zkamenělou mušli, kterou jí přinesl Ogur. Našli ji při svážení vápence, dřeva a kamení z nedalekého lomu na hradiště Devín, kde dokončovali největší avarské hradiště v této oblasti. Měl to být i její budoucí domov. Její a jejího vyvoleného, tudž Unura. Kazi se zachvěla, nechtěla myslet na blížící se svatbu na přelomu jara a léta. Radši si hrála s pravou mušlí, kterou jí daroval tarchan Radan. Mladík dlouhé roky sloužil jejímu otci kaganu Kubratovi a podnikal s ním mnohé výpravy proti Byzanci. Viděl kraje, které ona zřejmě nikdy neuvidí. Byl u moře, dokonce se v něm koupal, a ubezpečoval ji, že mořská voda se nedá pít. Nevěřila mu.

„Moře je děsivé, nekonečné, bezedné a okouzující,“ básnil Radan. „Skoro jako dnešní bouřka.“

Kazi se rozesmála a divoce objala Radana, Ogura i Bojana a popřála jim dobrou noc. Než však stačila vejít dovnitř, ve dveřích se objevila nanejevš rozezlená Agasta.

„Mazej dovnitř!“ obořila se na dceru, která ještě stačila vrhnout zoufalý pohled na šklebící se kamarády a potom poslušně vklouzla do domu, napůl vyhloubeného v zemi. Agasta před muži rázně praskla dveřmi a obrátila se k promočené dívce. Kazi si ždímalá po kolena dlouhé vlasy a svlékala si deštěm promočenou košili.

„Zapomínáš, kdo jsi, zapomínáš na dobré způsoby!“ křičela na ni Agasta. „Jednou jsi avarská princezna, nemůžeš běhat s muži po hradištích a ohánět se nástroji, mečem a lukem! A ještě k tomu s tím vyvrhelem!“

„Maminko, prosím, neříkejte Ogurovi vyvrhel,“ zamračila se Kazi.

„Ale on je vyvrhel a ty to dobře víš!“ rozčertila se matka. „Myslíš, že Jarkin nebude žalovat juguru Azatovi a že jugur Azat neřekne všechno tudunovi, až se přijde s tebou oženit?“

Kazi si nevzrušeně oblékla suchou vyšívanou košili a mokrou přehodila přes tyč nad pecí. Nosila téměř výhradně pohodlný slovanský oděv, ačkoliv byla Avarka. Anebo přesněji slovansko-avarská míšenka. Potom se podívala na matku, která nevrle třískala vším, co jí přišlo pod ruku, a připravovala dceři řepkový čaj, aby neprochladla.

„Maminko, vždyť vy jste katun, kaganova manželka. I vy jste se vzepřela své roli. A já přece nemůžu být jiná!“

„Já jsem se své roli nezpronevěřila. Jsem tady s manželovým souhlasem,“ upozornila ji Agasta, zamračeně postavila před dceru hrníček bylinkového čaje ochuceného medem a potom si k ní sedla.

Kazi vypadala jako něžná verze svého otce kagana, krále Avarů. Dostala sice do vínku i cosi z Agastiny bývalé dívčí jemnosti, ale oči má úplně jako on, zvlášť zakřivené jako srpek měsíce obrácený obloukem nahoru, má pokožku tmavší než Agasta, tmavší, než je kůže Slovanů, dokonce i mnozí Avari jsou světlejší než ona. A vlasy dlouhé po kolena jsou Kazinou největší pýchou. Byla skutečně krásná a nezvladatelná.

„Kazi,“ oslovila ji matka důrazně, „žiji už spoustu let. Kagan Kubrat, můj manžel, mi milostivě dovolil zřici se svého postavení a stáhnout se stranou. Ty se však budeš muset přizpůsobit, jako jsem se celý život musela přizpůsobovat já.“

Kazi si smutně zkrříla paže na prsou. „Mám se chovat povýšenecky, jako vladýkova Budimíra?“

„To by bylo nejlepší. Unur stojí o poslušnou a vznešenou manželku. Můj manžel si ho váží a nebude brát v úvahu naše stížnosti, pokud tu začne vládnout jen proto, že se vládčí s Ogurem, Radanem a Bojanem.“

„Pche!“

Agasta se naklonila a vlepila dceři facku. „Nemáš ani ponětí, jaké strašné věci jsem viděla – a kvůli tobě je zažiju znova, jestli nezkontroluješ.“

Kazi si přiložila dlaň na pálící tvář. Nepřestávala se tvářit vzpurně, ale neřekla už ani slovo, ačkoliv ji na jazyku svrběla otázka, co dala poslušnost a podřízenost její starší sestře Zoraně, provdané už dlouhých jedenáct let za ukrutného jugura Azata. Za svou pokoru a chladnou úctu se od manžela nedočkala jediného vlídného slova, právě naopak.

Hodila do ohně několik třísek šípů, aby uctila boha Peruna. Vzplanuly do ruda a jako zlomyslné oči na ni mrkaly ze světa démonů.

Bouřka se ztrácela v dálce a svět venku utichal.

Po hrozivé noci nastalo jasné ráno. Podzimní slunce zářilo na kaluže na cestách, z Moravy stoupala hustá a syčící pára a zahalovala svět tajemným závojem. Lidé kontrolovali škody po bouřce. Rozuteklo se pár splašených koní a muži vyběhli z hradiště, aby je našli a přivedli zpátky. Několik slepic zůstalo pod kopyty rozběsněných krav a volů a pět domů mělo poškozenou střechu. Největší škodu však utrpěl nádherný staletý dub, rostoucí nedaleko hradiště Lom, u cesty vedoucí k výše položenému sídlu tuduna Azata a Zorany.

Kazi stála v ohradě s dobyt看em a vytírala promočené hřbety koní, krav a volů, když za ní přiběhla Čestirada, dcera Čestmíra, stavitele tří hradišť v Devínské bráně. Momentálně pobýval na Devíně, kde dozíral na dostavbu nového hradiště. I čtrnáctiletá Čestirada toužila následovat otce. Milovala stavitelství a práci s dlátem, a dokonce ovládala vzácné umění kovotepectví, jenomže jako ženě jí nebylo dopřáno nic z toho. S matkou a mladšími sestrami se kromě starosti o domácnost věnovala tkaní kobereců. Nesnášela to.

„Jdeš, Kazi?“ křikla na kamarádku.

„Kam?“ zasmála se Kazi a chlácholivě poplácala neklidného Ogurova koně Kuga po krku.

„No přece uvázat šátek na dub a získat tak vysněného manžela!“

Kazi nestačila odpovědět, protože hrnčířův syn Zdeslav posměšně křikl: „Chceš si přičarovat kováře Vitoslava, Čestirado?“

Mladá tkadlena zčervenala jako jablíčko. „No, tobě nepomůže, ani když si uvážeš šátek na dub posvěcený Perunovou sekyrou, ty... ty... hrnčíři!“ vyprskla dívka a podí-

vala se na Kazi, která úzkostlivě tlumila smích v Kugově srsti, tak černé, že vypadala spíš jako tmavomodrá obloha při letním západu slunce. „Jdeš se mnou?“

„Ano, ano,“ odkývala radši Kazi a nenápadně mrkla na stejné rudého Zdeslava.

Její šestnáctiletý kamarád mohl na Čestiradě oči nechat, ale Čestirada, jako většina děvčat, toužebně vzdychala po urostlém kováři, jenž svýma zlatýma rukama dokázal hotové divy. Čestirada se za ním často chodila radit o čemkoliv, co ji právě napadlo při výrobě šperků, jíž se věnovala v době, kdy nemusela tkát. Vitoslavovo nadání bylo proslavené. Dokázal vykovat překrásné, celosvětově žádané damascénské meče, velmi vzácné a vyhledávané. Toto umění ovládalo jen pár kovářů na světě, a Vitoslav patřil mezi ně. Obecně se vědělo, jen že se vyrábějí fúzí. Roztavené železo se ochladí grafitem a výsledná leptaná čepel má na světlém pozadí charakteristicky tmavé zvlněné pruhy. Damascénské zbraně se prakticky nikdy neztupí, neohnou ani nezlomí. Čestirada a další početné obdivovatelky Vitoslava rády sledovaly při práci s ohněm a v potu a v oparu čarovných rituálů, jimiž vdechoval mečům duši i magické schopnosti. Viděly v něm samotné zjevení boha Svaroga. A když na ně za ohněm mrkl, změkla jako tavené železo pod jeho zkušenýma rukama.

Cestou k posvátnému dubu Čestirada peskovala drzého Zdeslava a zmlkla, teprve až když za hradbami spatřila tu spoušť. Dub, mezitím už ověšený pestrobarevnými šátky, se před nimi válel jako skolený bájný drak s groteskně otevřenou tlamou, vzpínající se k nebesům. Jádru mohutného stromu puklo skoro až ke kořenům.

„Perun s námi!“ vzdychla.

„Opravdu. Dub bude mít velkou sílu. Radši si promysli, jestli skutečně chceš získat pro své srdce silného pána,“ zasmála se Kazi, když překračovaly polámané a rozštípnuté větve.

„Děvčata, i vy chcete uvázat šátek?“ ozvala se jim za zády Vitoslavova sestra, kamarádka Zdislava, a vzrušeně přitom poskakovala.

„No, nevím. Podle mě se Perun bude muset přetrhnout, aby poslal silné muže všem vdavekchtivým dívkám,“ ušklíbla se Kazi a pobaveně pozorovala množství dívek, přibíhajících i ze vzdálenějších hradišť Piesky a Jezero. Prý dokonce přišly i dcery stavitele z Devína. Věřilo se, že když se Perunova ohnivá sekera zatne do posvátného dubu, strom v sobě uchová kus boha, a pokud na něj svobodná dívka uváže šátek, Perun jí pošle stejně urostlého, silného a mocného muže.

„Ty nevěříci Avarko,“ popíchla ji Zdislava. „Ty tedy šátek neuvážeš?“

„Jsem zasnoubená. Proč bych ho měla prosit, aby mi poslal muže, kterého bych milovala? Jenom by mi to zlomilo srdce!“ odvětila Kazi. Pomohla Čestiradě vylézt na kus spadlého kmene, aby se dostala k ještě neozdobené větvi. Kolem postávali

i muži a pohledem na dívky se dobře bavili. „Na koho si myslíš ty?“ zeptala se a ukázala na krásný červený šátek v její ruce.

„Na nikoho!“ odsekla Zdislava a začervenala se.

Kazi dívky vesele pozorovala. Všechny si pro sebe šeptaly prosby Perunovi.

„Možná bys mohla uvázat šátek pro támhle toho chudáka,“ ocitla se u ní na jednu vzpurná třináctiletá dcera místního vladyky Budimíra a ukazovala přitom na Radanova bratra Bojana, který právě vyváděl krávy a prasata na pastvu. Šel s ním i malý chlapec Bolek, syn velitele hradní stráže.

„Ach, máš skutečně spoustu výborných nápadů!“ ušklíbla se Kazi. „Na tvém místě bych šátek nevázala vůbec. Kdo ví, koho ti Perun při takových myšlenkách přidělí!“

Budimíra odfrkla a uvázala na dub sytě zelený šátek. „Vzácný tudun Unur si tě bere za ženu jen kvůli tvému původu, Kubratova dcero.“ Prošla kolem ní a zavlnila boky. „Jenomže bude milovat mě a ty mi budeš posluhovat.“

„Nevšímej si jí, ubožáčky!“ vyplázla na ni jazyk Čestirada a se Zdislavou si stoupla vedle Kazi. Pak zavlnila boky jako Budimíra a vydaly se zpátky do hradiště.

Vzrušeně si šeptaly o svých budoucích, zatím neznámých manželech. Jen Kazi mlčela. Do srdce se jí pomaličku vkrádal smutek, když si uvědomila, že všechny mají naději na svatbu z lásky, jen ona ne. Dokonce i její prostřední sestra Runa se dobře vdala – za svého kamaráda z dětství, kameníka Dobroděje. Kazi si zoufale přála, aby aspoň nebyla tak nešťastná jako Zorana, Azatova žena.

Avarská princezna Kazi nedbala na matčiny noční výčitky, postarala se o koně, vyměnila jim promočenou slámu, doplnila oves, vyčistila žlab s vodou od spadaneho listí, a dokonce i slepicím nasypala zrní. Když viděla, že matka, bylinkářka a léčitelka, míří s košíkem k Bedě, Zdeslavově sestře, provdané za Avara Jarkina, která právě slehla, kousek ji s děvčaty doprovodila, aby Bedě popřály šťastný porod, a pak se rozběhly do lesa na houby.

Kazi se však brzy přestala věnovat hledání hub a víc ji zaujaly bystřinky a studánky, které po noční bouřce zůstaly zakalené a zanesené kamením, listím a hlínou. Studánky jsou místem, kde se na jaře otvírá Matka země, bodem, v němž se setkávají dolní a horní svět a slévají se v jeden. Věřilo se, že čištění studánek člověku zabezpečí zdraví, hradištěm dostatek vláhy po celý rok a dívkám, které je vyčistí vlastníma rukama, zjeví tajné poselství budoucnosti. Dívky tedy za veselého zpěvu namáčely ruce do studených hlubin země, až jim ruce zčervenaly, rozšiřovaly korýtko, zpevňovaly

je kamením a občas vkládaly kamínky i do vody, aby vytvořily žbluňkající kaskády, vyhovující zvířatům i samotné léčivé vodě. Nikdy nezapomněly položit na břeh kobláček pro bohyni Živu.

Když tedy Kazi po nočním lijáku vyčistila kalnou studánku, počkala, až se voda pročistí, a potom si dopřála osvěžující doušek. S úsměvem pozorovala svůj vlastní pokrivený obraz na hladině a vnímala zemitou vůni lesního společenství, které nade všechno milovala. Studánka zrcadlila rozkmitané větve dubu, na nichž visely jakési provázky. Kazi si promnula oči. Zdálo se jí, že jsou to šátky, které dívky rozvěšily na poražený dub. Říká jí snad paní vod, že nemá podceňovat Perunovu sílu a že má taky uvázat šátek na poražený dub? Zahleděla se na obraz pozorněji. Strápaté vlasy jí na okamžik zakryly obličej, a když si je odhrnula, obraz zůstal zvláště tmavý a pochmurný. Temnota spočívala na jejích ramenou, tížila ji jako medvědí kožešina, do níž byla zahalená, a hřála jako dusivá náruč. Náruč muže s ledovým srdcem a temnotou v očích. Zvědavě, ale s bázní se mu zadívala do smutné tváře a on se proměnil. Už nebyl temný, ale plný radosti a života. Světlo ji zalilo od konečků prstů na bosých nohou až po kořínky vlasů. Ten druhý, temný, se vzdálil, aby přivolal zkázu.

Oheň, který se jako vatra rozhořel všude kolem i v jejím srdci, mohutně zapraskal.

Vylekaně sebou trhla a i obraz sebou trhnul.

„Kazi?“ zavolala ji Zdislava.

Avarská princezna zmateně pohlédla na obě přítelkyně, Zdislavu a Čestiradu. Obě k ní pospíchaly a jejich košíky překypovaly houbami. V jejím košíku leželo jen pět hřibů, víc nic.

„Co se stalo? Promluvila snad strážkyně pramenů?“ ptaly se jí.

„Já nevím...“, vydechla a znovu se podívala na úplně klidnou studánku. „Viděla jsem dub se šátky. A tmu. Možná mi přikázala uvázat šátek... aby přišlo světlo?“

„Ach!“ rozesmály se překvapené dívky.

Když však Kazi zvedla hlavu ke korunám stromů, uvědomila si, že ve studánce opravdu viděla obraz skutečného dubu a šátky připomínaly dlouhé liány a břechtan, který se plazil po dlouhém kmenu směrem ke světlu. Zasmála se. Tak je to tedy. Zpod opasku bez kovové spony, jakou nosívali muži, vytáhla nůž a přecházela pár výhonků. Její matka břechtan přímo velebí, vyrábí z něj mimořádně účinný lektvar proti kašli, dně a nejrůznějším otokům. Místo hub tedy přinese domů cennou rostlinu a Agasta možná bude mít radost.

Když dorazily zpátky na hradiště, léčitelka už byla zpátky. Hromovala na Jarkina, který svoji ženu hned po porodu zbil, protože mu nedala vytouženého syna.

„Vrhla mu třetí děvče!“ opíčila se po něm zhnuseně Agasta. „Málem jsem mu nezabránila, aby tu chuděru, která takřka vykrvácela, protože děvčátko bylo vzpříčené, nezabil rovnou před mýma očima. Potom zaútočil i na mě a obvinil mě, že za to můžu já, že mu manželka rodí jen samá děvčata!“

Kazi strnula, ale matka ještě nedokončila. „Nakonec vpadl dovnitř Radan a vyvekl rozzuřeného Jarkina ven. Poprali se, protože Radan překročil svoje pravomoc...“ naříkala Agasta.

„Co je s Radanem?“ lekla se okamžitě Kazi. „Co s ním Jarkin udělal?“

„No, vložil se do toho ještě Ogur a oba museli předstoupit před jugura. Dostali třicet ran holí a můžou být rádi, že nepřijdou o hlavu a my s nimi“, odpověděla rozhněvaně Agasta. „Vy si zkrátka nedáte pokoj, pokaždé musíte riskovat...“, nedokončila větu, protože Kazi vykřikla, potom hodila matce košík s houbami a břečťanem a utíkala do koňské ohrady. Agasta za ní marně volala. Dcera se bez otálení vyšvihla na neosedlaného grošáka, kterého dostala od Ogura, a s větrem o závod cválala na Azatovo horní hradiště Piesky. Když ji viděl Bojan, nezaváhal, skočil rovněž na koně Atira a snažil se cválat za ní.

Kazi už zdálky volala na strážce Piesků, aby jí otevřeli bránu. Když poznali sestru své paní a dceru samotného kagana Kubrata, neváhali a pustili ji dovnitř, ačkoliv tušili problémy. Kazi se rozběhla přes první nádvoří až k jugurovu paláci, kde Traveňa šikovně zastavila i bez uzdy, a s divoce tlukoucím srdcem doběhla ke svým dvěma bezvědomým a zakrváceným přátelům. Bojan jí běžel v patách. Radan a Ogur byli přivázaní k neopracovaným dřevěným kůlům na okraji útesu, kde neustále silně fícel vítr. Byli pomlácení jako snopy lnu, kůži na zádech měli popraskanou a poraněnou až hluboko do svalů a z ran jim pořád tekla krev. Radanovi byla dokonce vidět naštípnutá lopatka.

„U nebeského otce Tengriho... Živo, stůj při nich!“ zaúpěla.

„Nikdo se k nim nesmí přiblížit, princezno“, varoval ji lítostivě Anchor, Avar, který sem před sedmi lety přišel spolu s nimi z Báčky. Už dávno nepatřil ke kočujícím Avarům a přebíral slovanský usedlý způsob zemědělského života. Měl ve velké úctě Ogura i Kazi a Kazi si ho též velmi vážila. Byl však příliš bezvýznamný, aby svou lidskostí a zdravým rozumem mohl zapůsobit na vysloveně zlého, prchlivého a chamtivého Azata a jeho posluhovače Jarkina, právě toho, jemuž teď žena Beda porodila holčičku. „Mají takhle viset až do rána...“

„To umřou!“ namítla ostře Kazi. „Nemůžeme je tady takhle nechat!“

Anchor bezmocně pokrčil rameny a odehnal Bojana, který se tvářil, že nerozumí, a kusem plátna namočeným ve vodě chtěl bratru Radanovi osvěžit zmučený obličej.

Kazi se rozhořčeně vydala do zámku. U stráží se tak zuřivě domáhala hlavního velitele Jugura, až se tam seběhlo víc Avarů a s posměšnými úšklebky očekávali skvostné divadlo. Zato slovanští rolníci a řemeslníci se rozprchli, aby na ně taky nedopadl pánův hněv. Kazi naznačila i Bojanovi, aby se vzdálil. Nepřála si, aby ho Azat potrestal jen tak z čiré škodolibosti. Ani jí zrovna nebylo do smíchu, když zaslechla, že přichází. Byl to neforemný Avar, až netypicky velký muž, ani její snoubenec Unur nebyl tak rozložitý a vysoký jako Zoranin manžel. A měl vliv. Přicházela s ním i ona, štíhlá a šlechetná, tak krásná, že kam vešla, jako by se rozzářilo jarní sluníčko, ačkoliv v jejich zelených očích se pod světlou hřívou vlasů zahalených plachetkou a členkou černal věčný smutek. Pohledem naznačila Kazi, aby to nedělala, ale její sestra nehodlala ustoupit.

„Žádám...“, začala Kazi, ale jugur jí posměšně skočil do řeči.

„Tak vy žádáte?“ rozesmál se a jeho posluhovači s ním. „Kromě toho jsem vám nedovolil promluvit, zjevně zapomínáte, kde...“

„Vy zjevně zapomínáte, kde je vaše místo!“ rozkřičela se Kazi a přistoupila o krok blíž. Uvnitř se celá chvěla, ale strach nesměla dát najevo. „Zapomínáte, že jste jen jugur, obyčejný zástupce, kdežto já jsem dcera kagana, krále Avarů, a snoubenka samotného tuduna Unura! Jak se opovažujete...“

„Jste dcera kagana a snoubenka tuduna, to jistě ano,“ přerušil ji arogantně Azat, „ale naprosto bezvýznamná. V opačném případě by si vás kagan Kubrat nechal u sebe v Poltavě, nebo aspoň v Báčce, ale on vás i s katun zapudil do Devínské brány spolu s vyděděncem, abyste tu vytvořili sídlo hodné jeho jména. A na to, aby bylo hodné jeho velikosti, dohlížím já. Kubratova dcera by měla být synem.“

Kazi přimhouřila oči: „Jsem si jistá, jugure, že když se můj snoubenec dozví, s jakou neúctou zacházíte s jeho budoucí manželkou, nebude se mu to líbit. Protože sotva touží po tom, aby se všude říkalo, že jeho výsost se musí oženit s dcerou zapuzené katun. Co myslíte, Azate, co udělá Unur, až mu budu zvěstovat, jak se o jeho budoucí ženě a její matce vyjadřuje zástupce?“

Azat trochu strnul. Nozdry se mu zachvěly. Kazi připomněl obzvlášť odporného vola.

Přistoupila ještě blíž. „Ty dva – kapkana Ogura, který velí stavbě hradiště, a jeho osobního strážce tarchana Radana – okamžitě propustíte a své manželce Zoraně dovolíte, aby je ošetřila. V opačném případě vyšlu ke svému snoubenci do Debrecína, nebo klidně až za otcem do Byzance, zprávu o tom, jak znevažujete princeznu a její matku katun.“

„Ti dva,“ ukázal Azat tlustým prstem na neustále bezvědomé trestance, „překročili svoje pravomoci. Jarkin má právo zacházet se svou ženou, jak se mu líbí. Je to právo muže, jemž je žena majetkem, a jako věc má plnit účel, pro který byla stvořená.“

„Ti dva,“ ukázala na ně i Kazi, „bránili věc před jejím pánem, aby mohla nadále sloužit a plnit účel, pro který byla stvořena. Teď vydáte rozkaz a propustíte je, jinak se otočím a vyšlu posla.“

Chvilí se vzájemně propalovali pohledy. Azat se v duchu vztekal, nejraději by tu protivnou holku narazil taky na kůl a naučil ji, jak se má chovat, ale udělat to nesměl. Chránil ji status avarské princezny, ačkoliv Kubrat ji naposled viděl před sedmi lety.

„Do západu slunce se jich nikdo nedotkne a potom je odvažte!“ přikázal se skřípěním zubů svým mužům. „Ale vy, princezno,“ uklonil se jí posměšně, „si pamatujte, že jestli někdo, kdokoliv, zneváží autoritu avarského muže, přijde o hlavu on i celý jeho rod.“

Kazi vrhla pohled na ustrašenou sestru Zoranu. Potom odkráčela ke zbitým přátelům a ostentativně se posadila na zem vedle nich, rozhodnutá tam počkat do západu slunce. Jugur se rozkřičel na lidi, aby si šli po své práci, a sám se ztratil v paláci, který nechal postavit Ogur na způsob jurty, okrouhlého stanu, typického pro kočovná společenství. Na vrcholu se tyčil dřevěný kruh, zvaný tunduk, jenž symbolizuje samotnou esenci rodiny a světa. Dřevěné stěny pokrývala vodu odpuzující plst a vlna. Uvnitř se sedí na mechu a na burdjukách a jednotlivé místnosti od sebe dělí stěny. Podobně byl prostor členěný i v jurtách, ale nacházely se tady i výsostně soukromé pokoje. Stěny byly obložené plstěnými koberci s vyobrazením rostlin, zvířat a nebeských těles. Mnohé z nich utkaly právě Čestirada se svou matkou a za odměnu pochopitelně nedostaly nic.

Ogur a Radan se začali probírat před soumrakem. Omámeně vzdychali a zatínali zuby, ale ani jeden nechtěl Avarům dopřát potěšení z jejich sténání. Kazi s Bojanem je opatrně odvázáli a Anchor jim pomohl vylézt na vůz. Nastoupila s nimi i Zorana. Měla s sebou stejný košík, jaký nosila Agasta, a čistila jim hluboké rány. Jako jediná z Agostiných dcer se zajímala o léčitelsví a porodnictví. Kazi mlčky kráčela vedle vozu, její kůň Traveň, jenž dostal jméno podle měsíce, ve kterém jí ho Ogur daroval, jí sám následoval.

„Promiň, Ogure,“ sykl Radan mezi zuby, když se vůz cestou z kopce povážlivě naklonil. Bojan zamkl kola řetězy, aby se nemohla točit, a muži se bolestivě drželi okraje vozu. „Ale nemohl jsem tomu sviňákovi Jarkinovi dovolit Bedu zabít a ublížit Agastě...“

„Vím,“ zasténal Ogur a podíval se na Kazi. „Děkujeme.“

Slabě kývla hlavou, nevěděla, co víc odpovědět. Podívala se na mlčící Zoranu. Té vhrkly do očí slzy bezmoci. Kazi myslela na to, že to samé brzy čeká i ji. Unur není o moc lepší než Azat, právě naopak, je mocnější. Azat je ambiciózní a ctižádostivý, ale ale ačkoliv jugur řídí, nevládne. Zatím tedy zastupuje kagana a je skutečným vládcem západního kaganátu.

Když měli bleskem poražený strom, náhle zůstala stát. Z ničeho nic posunula Kazi náramek, který svíral konce dlouhých rukávů košilových šatů, vytáhla nožík a přiložila si ho k zápěstí.

„Kazi, co chceš udělat?“ vykřikla Zorana.

Dokonce i zbití Radan a Ogur se ve voze namáhavě zvedli, aby na avarskou princeznu viděli. Ta si beze slova uřízla kus rukávu a popošla ke zlomenému dubu, ověšenému spoustou barevných šátků, třepetajících se ve večerním vánku. Přivázala ho k němu a tiše řekla:

„Perune, hromovládce náš, přeji si jen spravedlivého hrdinu, který nás ochrání před avarskou hrozbou. Ať se neprotiví zákazům tvým ani tvého moudrého otce, boha Roda. Ať je udatný jako ty, ať svou moudrostí udrží naše trýznitele na uzdě. Perune, o nic víc neprosím, jenom stůj při nás.“

Když se ohlédl, spatřila dojaté pohledy. Rozpačité pokrčila rameny.

Při příchodu na hradiště Lom se Bojan musel vrátit do domku, v němž bydlel s bratrem, ale předtím tak silně objal Kazi, že jí málem vyrazil dech. Rozpačité uskočila, zamávala mu a zmizela vevnitř. Věděla, že má pro ni slabost, dával to okatě najevo, proto si z ní Budímíra dělala legraci. Bojanovi bylo skoro osmadvacet, nikdy nezažil vřelé objetí ženského těla, a když mu bohové odepřeli sluch i řeč, zřejmě ani nikdy nezažije. Jenom Kazi, Radan, Ogur a Agasta se s ním posunky dokázali porozumět. Přes veškerou snahu za nimi celý život zaostával, ale vyrostl z něj laskavý muž se srdcem na dlani, který se neštítel žádné práce.

Hudrající Agasta nakapala Ogurovi a Radanovi na vyčištěné rány tinkturu z mateřídoušky a potom je obložila pomačkanými listy jitrocele. Zorana jim jemně zavinula těla do čistého plátna. Léčitelka rozhodla, že noc stráví u ní, protože nechtěla, aby se hýbali. Když si však všimla něžných pohledů, směřujících k její dceři Kazi, rázně postavila před jejich lůžka stěnu, jakou Avari používají v jurtách, a navíc přes ni pověsila plátno. Zorana se s nimi tiše rozloučila, objala matku a pak vyšla do padajícího soumraku. Před domem se náhodou potkala se svou prostřední sestrou Runou, která za nimi přišla, protože její manžel – kameník – zůstal přes noc v lomu, v němž těžil kámen a pomáhal svázat stavební materiál na Devín. Tři sestry, jedna světlolasá, druhá ohnivě rezatá a třetí s takřka černými vlasy odrážejícími rezavé odlesky, se úzkostlivě a pevně objaly.

„Víš co, Kazi? I já uvážu šátek na dub!“ řekla Zorana.

„Copak ty jsi uvázala?“ zeptala se překvapená Runa a zahleděla se na nejmladší sestru. „Vždyť jsi zasnoubená!“

„Uvázala,“ odpověděla za Kazi s úsměvem Zorana. „Ale ne za sebe, ale za nás všechny. I já to udělám. A ty?“

Runa se nenechala dlouho přemlouvat. Její manžel Dobroděj byl skvělý muž, ale prosit Peruna o muže – hrdinu pro všechny, o muže, který by se za ně postavil do opozice proti Azatovi a Unurovi, bylo něco jiného. Kazi pak poprosila velitele stráží Boleslava, aby Zoraně přidělil muže, kteří ji doprovodí na hradiště Piesky, a potom se obě zbývající sestry vrátily do domu na severním výběžku. Runa se rozloučila s muži za provizorní stěnou a popřála jim, aby se co nejdřív vyléčili.

„Neboj se, Runo, noc strávená pod střechem s třemi okouzujícími ženami by postavila na nohy jakéhokoliv muže,“ zažertoval Radan. Agastiny dcery se zachichotaly, zato léčitelka bouchla vařečkou o stěnu.

„Mlčet! Máte spát, spánek léčí!“

Až když Kazi všem popřála dobrou noc a lehla si mezi kožešiny, vrátil se jí ten ranní obraz. Mezitím na něj skoro zapomněla. Rozšířily se jí panenky. Viděla v něm přece dub s šátky! Hodila to za hlavu a pro výjev našla logické vysvětlení ve skutečném dubu stojícím nad studánkou. A přece se to splnilo. Se zachvěním si vzpomněla na zbytek toho přeludu. Na náruč muže s ledovým srdcem a temnotou v očích, jenž přivolá zkázu. I to se splní?

Roztřeseně si přitáhla kožešinu až k očím. Runa vedle ní už podřimovala, slyšela klidné oddychování mužů, které měla moc ráda, a takřka neslyšitelný dech matky. Naslouchala větru venku před domem, vyhloubeným v zemi, v listech stromů hrál smyčcem něžnou melodii, když tu náhle se do tmy ozval Radanův tichý hlas:

„Neměla jste se zříct svého postavení, matko.“

Kazi strnula. Obě sestry se zaskočeně posadily.

„Matko?“

Agasta se nehýbala. Odpověděla až po dlouhé chvíli. „Ovládej se, Radane! Azatova rozhodnutí bych stejně nijak neovlivnila. Stále jsem jen žena a on jugur.“

„Jste katun, kaganova manželka,“ odpověděl Radan důrazně.

„Nejsem hlavní katun. A ty to dobře víš. Spi už. Asi jsem vám dala příliš slabý odvar z makovic.“

„Mami, proč vám říká matko?“ nedalo to Kazi, když se nezdálo, že by jim to vysvětlila sama.

„Proč asi? Protože jsem se jeho a Bojana ujala, když jim zemřeli rodiče, a ta, která si je po smrti rodičů vzala, zmizela,“ odpověděla rázně Agasta.

Kazi si vyměnila pohled s Runou. Jejich matka o své minulosti nikdy nemluvila.

„Ta, která zmizela,“ zašeptal Radan. „Albsuinda úplně zaplnila srdce mého otce... Věděla jste to?“

Tentokrát se Agasta pohnula. Sestry fascinovaně sledovaly, jak se stařena pomalu zvedá a obrací obličej směrem k neprůhlednému plátnu. „Ty víš...“, hlesla, „že... tvůj otec...?“

„Ano.“

„Hm. Ale Albsuinda nikdy nic neměla s tvým otcem Brankem. Svého manžela nikdy nepodvedla,“ ujistila ho, jako kdyby cítila potřebu ho obhájit.

„Já vím. Proto byl otec smutný. Řekl mi, že nikdy nepoznal silnější a smutnější ženu a že by za ni býval i dýchal.“

Agastě se tráslý ruce. Znělo to jako hlas ze záhrobí. Němě hleděla na Radana, který vypadal jako Brankova věrná kopie.

„Mami, prosím vás, povězte nám o tom,“ vydechla nadšeně Kazi. „Zní to velmi romanticky.“

„Život není romantický!“ okřikla ji matka. „Navíc to není můj příběh.“

„To přece nevaď! Tu Albsuindu jste přece znala, ne?“ přidala se i Runa. „Kdo to byl? Asi to není slovanské, avarské, ba ani franské jméno.“

Agasta vzdychla. „Je to langobardské, nebo možná franské jméno, ani nevím. Příběh, který byste chtěly slyšet, je neúprosný a těžký a začíná hluboko v minulosti. Je to jeden z těch příběhů, na které ti, kteří přežijí, nezapomenou, ale nakonec se i tak ztratí v tlamě času. Je to příběh Albsuindy, dcery langobardského krále Alboina, a franské princezny Chlodsindy, nikoliv můj. Agasta nebyla důležitá. Agasta žila stranou. Ale když nastal její čas, hasila její chyby.“ S povzdechem vstala, zapálila třtinovou louč a pak odstranila i stěnu. Muži leželi na břiše a v očích se jim odráželo zvláštní světlo. Dcery zase seděly vzpřímeně na lůžkách na opačné straně malého domu, nehodného katun, královny manželky.

„Tak dobře,“ hlesla Agasta a ztěžka dosedla na zubří kožešinu. „Povím vám příběh o zapomenuté mladé princezně Albsuindě, která se narodila v srdci Langobardie v Panonii dřív, než se její národ odstěhoval do Itálie a svou zemi přenechal spřáteleným Avarům.“

Kazi a Runa zatajily dech.

„Příběh začíná legendárním vpádem langobardského krále Alboina do Itálie, kde obsadil silné Friulsko a do jeho čela dosadil vévodu Gisulfa II. Zmocňoval se jednoho

byzantského území za druhým. Spolu s Avary se snažil udržet dlouhé a chamtivé prsty byzantské politiky daleko od Panonie. Úspěšně. Vojsko se valilo a nikdo ho nedokázal zastavit. Langobardům pomáhala spousta germánských kmenů, včetně dvaceti tisíc Sasů s rodinami, což nasvědčuje, že v tom měla prsty i Francie. Koneckonců, Alboinovou první ženou byla franská princezna Chlodsinda, matka malé Albsuindy. Alboinovi se dařilo – až do chvíle, kdy podcenil svou druhou manželku, gepidskou princeznu Rosamund. Týral ji a zacházel s ní strašně, až ho nakonec za vraždu svého otce, gepidského krále Hunimunda, za vyhlazení Gepidů a za všechna příkoří, která musela snášet v uplynulých pěti letech, jednou v noci – s pomocí *spatharia* Helmicha – zavraždila. Potom se za Helmicha provdala a udělala z něj krále Langobardie. Přirozeně se ocitli v opozici proti Avarům i langobardské šlechtě a jejich spojencem se stala Byzanc. Proto museli i s malou Albsuindou uprchnout z Verony do byzantské Raveny, vzdálené zhruba tři dny cesty jihovýchodně, směrem k Jaderskému moři. Osud je však dostihl a oba si našla smrt. Říká se, že Rosamund otráвила Helmicha, on její pokus odhalil, a ačkoliv už měl jed v sobě, dokázal jí ještě vnutit to samé otrávené víno, takže umřeli oba najednou. Ale možná je zavraždili langobardští velmožové. Pravdu se už nikdy nedozvíme. Malá Albsuinda osiřela, pro byzantského císaře však představovala způsob, pomocí kterého konečně jednou ovládne celou Itálii. Proto ravenší exarcha posadil Albsuindu na loď a vyslal ji do Konstantinopole, kde se deset let připravovala na roli langobardské vládkyně, které císař jednoho dne přidělí manžela, přátelsky nakloněného Byzanci... Jenomže... cesty Pána jsou nevyzpytatelné.“

Agastiny dcery napětím ani nedýchaly. Ogur a Radan pro změnu využili toho, že oči staré ženy zakalily hlubiny času, a nespouštěli zrak z krásné avarské princezny Kazi, za kterou by oba byli ochotní položit životy, protože ona jim je dala a ani si to neuvědomovala.

2.

Byzanc, Konstantinopolis, žniveň 582

„*Nec remansit in Galliis qui regnum illum regere possit, nisi tu advenias...*“

„Sirmium padlo! Padlo do rukou Avarů!“

„Ať se tvoje vláda stane nejkratší pohřební řečí na mou počest.“

„*Nec remansit in Galliis qui regnum illum regere possit, nisi tu advenias...*“

„Ztratili jsme Sirmium!“

„Ať se tvoje vláda stane nejkratší pohřební řečí na mou počest.“

„*Nec remansit in Galliis qui regnum illum regere possit, nisi tu advenias...*“

Langobardská princezna a králova dcera, patnáctiletá Albsuinda, si sevřela rukama hlavu. Andělsky jemné světlé kudrlinky s rezavými odstíny jí neposlušně vykukovaly zpod prstů. V uších jí hučelo z množství zoufalých výkřiků a oparů hrůzy, který nenápadně, ale přesto silně zatnul pařáty do bran jejich krásného města. Stála u okna. Stáhla kapuci bílého pláště *palla*, vyšívaného zlatými nitěmi, a vychutnávala si svěží vánek na čele. Kudrlinky chvějící se ve vánku velmi silně přitahovaly mladého muže, který stál vedle ní.

„*Nec remansit in Galliis qui regnum illum regere possit, nisi tu advenias...*“ zopakovala smutně. „To kromě vašeho otce opravdu nezůstal nikdo, kdo by vládl Franské říši?“ řekla tentokrát galsky a zahleděla se do hnědých očí svého přítele Grimobalda. Jeho o tři roky starší bratr Genobald stál u vedlejšího okna. Hleděl na Konstantinovo fórum a nevšímal si jich. Byli to Frankové, synové levobočka franského krále Chlotara I. Všichni tři spolu vyrůstali na konstantinopolském dvoře. Bratři tu žili už čtyři roky, když ji sem jako pětiletou přivezli po vražedném masakru v Itálii. Vyrůstala vedená laskavou rukou svého poručníka, císaře Justina. Po jeho smrti se jí ujala man-

želka nového císaře Tiberia, císařovna Augusta Ino. Ale císař Tiberius právě zemřel, a aby toho nebylo dost, padla poslední pohraniční pevnost Sirmium, která bránila přívalu barbarů do jejich svaté země.

A teď se přihodilo ještě tohle.

„Ano. Vévoda Guntram Boso na to přísahal ve dvanácti kostelech! Náš otec se opravdu stal jediným následníkem franského trůnu, Albsuindo. Konečně, konečně se mu po letech dostane zadostiučinění!“ Rukou sevřenou v pěst máchl do vzduchu.

„Takže odejdete?“ zašeptala nešťastně.

V Grimobaldových očích se náhle mihla lítost. „Otec musí obhájit svoje právo. Vždyť si pro něj přijeli!“ ukázal na Konstantinovo fórum, kde se jejich otec Gundovald procházel s franským vyslancem Bosem. Albsuindě se vévoda Boso nelíbil. „Slibuji, že jen co se otec ujme vlády v Galii, přijdu si pro tebe,“ stiskl jí ruku Grimobald.

Genobald na ně poočku hleděl od sousedního okna. Když však zjistil, že si toho Albsuinda všimla, odvrátil zrak.

Grimo ji vzal i za druhou ruku a důrazně pravil: „Slyšíš? Přijdu si pro tebe, moje langobardská princezno. Geno je dědic a já jako mladší dostanu nějakou menší část. Možná mi dovolí oženit se s tebou, až už budu králevic,“ rozzářily se mu oči. „A společně dáme do pořádku i tvou domovinu Langobardii. Tak, jak to zamýšlel zemřelý císař Tiberius. Neboj se. Všechno bude v pořádku.“

Albsuinda se chtěla usmát, ale nešlo to. Oknem zavál proud osudu. Lehký barevný závěs bránil palčivému slunci proniknout do hlubin vzdušného Velkého paláce a vlál sem a tam. Albsuindiny vlasy pod vlasovou sítkou zdobenou zlatými přívěsky taky povlávaly a objímaly její obličej, jako by ji chtěly pohladit. Něžně vymanila studenou ruku z Grimova sevření a zadívala se ven z okna.

Konstantinopolský Velký palác byl na nohou. Kolem Gundovalda s Bosem na nádvoří prošlo procesí církevních hodnostářů, následované obyčejnými lidmi a mnichy s ikonami Bohorodičky Hodegetrie s mandylionem. Modlili se litanie a prosili, aby je laskavý Bůh po pádu Sirmia ochránil před očekávanou invazí barbarů. Chystala se i velká recepce u příležitosti uvedení nového císaře Maurikia na trůn. Démy, sportovní sdružení a nejsilnější mocenské uskupení v Byzanci hned po armádě, úřadech a církvi, připravovaly v blízkém hipodromu závody vozatajů a jiné hry. Závodnickovo vítězství bylo zároveň triumfem císaře, jenž závody sledoval z čestné lóže.

Za trojicí přátel přišel eunuch a požádal mladé pány Genobalda a Grimobalda, aby ho následovali na hipodrom, protože hry měly brzy začít. Bratři už byli oblečení do speciální tuniky, která jim hodně rozšiřovala ramena a vytvářela dojem, že se jedná až o nepřírozeně svalnaté postavy s širokými rameny. Bylo to typické pro přízniv-

ce zelených dém, stejně jako dlouhé vlasy, zastřižené jen vpředu a na spáncích. Uklo-nili se langobardské princezně a ona je pak sledovala, jak odcházejí – skoro navždy.

„Paní moje, i vy byste se měla jít přichystat na slavnostní recepci,“ poznamenala otrokyně Naila, její důvěrnice.

Zamířily do překrásných prostorných komnat. Albsuinda zatáhla závěsy, aby chránila pokoj před silným sluncem, a sama se posadila k mramorovému kanálu, v němž zurčela protékající voda. Nabrala vodu do dlaní a opláchla si tvář. Potom po-odešla k mramorové stěně a prsty obemkla zlaté mříže, rozpálené hřejivým sluncem. Navzdory venkovnímu ruchu slyšela šum proudu ze zaplaveného říčního území Zla-tého rohu ve tvaru šavle, které se spojuje s Bosporem přesně tam, kde se samotný Bospor vlévá do Marmarského moře. To se přes Dardanely spojuje s Egejským mo-řem a to zase se Středozemním.

Přesně tudy odplují zakrátko z jejího života Grimobald a Genobald.

Byzanc, Konstantinopolis, studeň 593

Albsuinda soustředěně vyšívala. Dbala na to, aby stehy zlaté nitě byly pevné a rov-noměrné. Zdobila manželův překrásný purpurový plášť geometrickými ornamen-ty a perlami. Nesmí chlamydu* pokazit, purpur je vzácná drahá barva, na jejíž výrobu je třeba vylovit a rozdrtit statisíce plžů. Skutečnost, že její manžel může nosit císařskou barvu, svědčí o přízni císaře Maurikia a jeho manželky Augusty Konstantiny.

Vzhlédla k němu. Vysoký a štíhlý muž právě nervózně pochodoval sem a tam po jejich pěkném římském domě, který měl dokonce i bazén. Z divanu, na němž seděla, měla výhled na portik, otevřenou sloupovou halu před hlavním vstupem do domu. Uprostřed portiku se nacházela zvonivá fontána, do níž se chodili koupat a pít štěbetaví ptáčci. Všude kolem rostly v teplých dnech keříky, zářivé květy a bylin-ky, v nichž nacházela útěchu. Manžel jí je milostivě dovolil pěstovat a s císařovnou vdovou Ino navštěvovat nemocné v kláštorech.

Trpce vzdychla. Už devět let je provdaná za drsného taxiarchu Alexandra. Už není langobardská princezna, nedočkala se ani Grimova návratu, ačkoliv ji před je-denácti lety horlivě ujišťoval, že si pro ni přijde. Císař Maurikios tehdy světil na-dějnému následovníkovi franského trůnu Gundovaldovi poklad v hodnotě padesáti

* oficiální oděv králů a generálů.

tisíc solidů určených pro krále východní země Franské říše zvané Austrasie na boj proti Langobardovcům a slíbil, že počká na zprávy od něj a v případě úspěchu dá langobardskou princeznu za manželku jednomu z jeho synů.

Po Gundovaldovi a jeho synech se slehla země – i se zlatým pokladem.

Čekali dva roky.

Albsuinda rázně zapíchla jehlu do chlamydy, jehla vyjela opačným koncem a zapíchla se jí do prstu. Trhla sebou, výkřik však zadržela, protože nechtěla svého muže podráždit. Bála se ho. Vzpomínala na jejich svatbu a na to, jak se modlila, aby se během třítýdenních ohlášek našel důvod, proč se nemohou vzít, ale marně. Proto už při vstupu do kostela musela svatému muži lhát, když se jí zeptal, jestli miluje muže, kterého jí vybral císař.

„*Amo.*“ Miluji.

„Chceš si toho muže vzít za svého jediného a pravého manžela?“

„*Volo.*“ Chci. Jako by měla na výběr!

Na to jim konstantinopolský patriarcha Jan IV. Nésteutes zvaný Půstník dovolil vejít do hlubin kostela. Císařovna Ino, dvorní dámy i manželovi rodiče a svědkové vešli za nimi do pasti, z níž nebylo úniku. Patriarcha v obnošené šedé dalmatince s širokými rukávy a vybledlou hnědou kazulou, kruhovým pláštěm, který oživoval jediný čistý kus oděvu – *omoforion*, pás bílé vlněné látky zdobené kříží, jim spojil ruce a přepásal je šálou.

„*Ego conjungo vos in Matrimonium, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.*“ Spojuji vás jménem Otce, Syna i Ducha svatého.

Pokropil je svěcenou vodou, do knihy manželství poznačil údaje o dni a místě, kde se konala manželská svátost, a po hostině si ji Alexandros odvedl do tohoto domu, v němž prožije zbytek života.

„Jako pečeť vlož si mě do srdce, jako pečeť, co nosíš na ruce,“ opakovala si v duchu Půstníková slova, která odříkala během obřadu. „Neboť láska je stejně silná jako smrt, vašeň neúprosná jako hrob. Její plameny šlehají s neprudším žářem. Pro ženy to znamená podřídit se manželovi jako Pánovi. Manžel je hlavou své ženy, protože Kristus je hlavou církve. Je Spasitelem jejího těla i kostela. Církev slouží Kristovi a stejně tak ženy ve všem slouží manželovi. Pro manžela to znamená milovat manželku tak, jako Kristus miloval církev. Zřekl se pro ni svého života, aby ji udělal svatou a čistou.“

Ale všechny světice byly týrané a mučené. Nepochybně bude tedy svatá i ona, pomyslela si zatrpkle, když se jí vyhrnul rukáv a odhalil podlitiny na předloktí po posledním milostném styku. Alexandros byl hrubý a živočišný milenec. Asi by měla být ráda, že nedostala za muže dědka, ale jen o sedmnáct let staršího vojáka. Způsoboval

jí však neskutečnou bolest. Měl ohromnou výdrž a ona strašlivě trpěla. Děkovala Bohu za všechny dny, kdy církev zakazuje soulož: pátky, soboty, neděle, před svátky, během nich a po svátcích, jako jsou blížící se Vánoce, potom Velikonoční noc, svátek Sestoupení Ducha svatého anebo Padesátnice, která dokonce trvá šedesát dní. Dohromady je to skoro půlrok. Porodila mu syna a dceru. Pravidelně a tajně užívala odvar z granátového jablka, protože věděla, že má poměrně silné účinky proti početí, a po mimořádně náročném porodu druhého dítěte před pěti lety se dokonce uchýlila k přípravku, který užívala egyptská královna. Kleopatra navzdory velmi aktivnímu sexuálnímu životu porodila jen tři děti a zdálo se, že směs olivového a cedrového oleje spolu s olovnatou masťou a kadidlem skutečně funguje. Od té doby neotěhotněla ani ona, a doufala, že už nebude těhotná nikdy. Alexandros pochopitelně nadšený nebyl, že mu nedá syna každý rok.

Synové! Synové Gundovalda! Ach, jak na ně čekala! Grimo se vypařil i se svou láskou. Netušila, co se s nimi stalo. Tři roky poté, co odpluli z Byzance, se doslechla, že Gundovalda popravil jeho vlastní bratr, burgundský král Guntram. Byl to nesmírný šok a musela vynaložit veškerou sílu, aby se ovládla, když se snažila z manžela vytáhnout podrobnosti o Grimovi a Genovi, ale o bratrech ani o zlatém pokladu nic nevěděl. Pravděpodobně uprchli a někde si užívali. Už ji nepotřebovali, a nepotřebuje ji ani císař, protože Langobardi se doslechli, že s Gundovaldovou podporou chce uzavřít spojenectví s austrasijským králem Childebertem II., a začali rychle konat. Po deseti letech *interregna* postavili do čela Authariho, syna nelegitimního krále Clepha, jenž vládl po jejím otci Alboinovi. A Albsuinda byla najednou zbytečná. Proto je už devět let ženou ctihodného taxiarchy Alexandra, velitele byzantské armády, skládající se z pěti set těžkooděnců, tří set lukostřelců a dvou set mužů lehké pěchoty.

„Vaše chlamyda je skoro hotová, můj pane, budete před jeho milostí císařem vypadat dobře,“ pokusila se o pokřivený úsměv.

„To tedy nebudu!“ rozcířil se Alexandros a klesl na divan vedle ní. Popadl číši se zředěným vínem ochuceným skořicí, celý její obsah vypil a podal ji Albsuindě, aby mu dolila. „Císař zuřil!“ rozčiloval se. „Potřebuje jednou a provždy poslat Avary a Slované ke všem rohacím – a nedaří se nám to. Jeho hněv dopadá na hlavu generála Priska, mého přímého nadřízeného. Jsme pod obrovským tlakem.“

„Je pravda, co se šušká? Že slovanský kníže Ardagast plánuje zaútočit na Trácii?“ zeptala se opatrně.

Alexandros přikývl. „Ano. Bídne římské obyvatelstvo utíká před zkázou Sodomy a Gomory na okolní ostrovy a do Asie Minor,“ řekl a s povzdechem si utřel tvář. Albsuinda mu podala misku s chalvou a muž si ji vděčně vzal. „Decimuje je mor a asi-

milace ze strany těch prokletých pohanských Slovanů! Kaganovi lidé zplundrovali Raterii, Bononii, Akys, Dorostolon, Zaldapu, Panassu, Markianopolis i Tropaion. Císař si s nimi nakonec poradil Istí, ale mír je pouze dočasný. Dokonce i římský historik Jan z Efezu, kterého náš císař Justinian před čtyřiceti lety vyslal do Asie Minor, aby tam pokřtil co nejvíc pohanů – a on jich pokřtil sedmdesát tisíc –, si stěžuje na, cituji, „prokletý národ Slovanů, který přešel přes kraje Aeolie a Trácie celou Heladou, obsadil spoustu měst a pevností, ovládl, pátil, pustošil a zajímal lidi v celém kraji a usadil se v něm svobodně a bez obav, jako by byl doma. A do dnešního dne, to znamená do roku 583, obývají a spokojeně sídlí v římských provinciích bez starostí a strachu, rabují, vraždí a vypalují, obohacují se a přisvojují si zlato a stříbro, stáda koní a spoustu zbraní. Naučili se vést válku líp než Římané.“^{*} A dnes, o deset let později, nemůžeme konstatovat nic jiného, než že jeho slova stále platí.“

Albsuindě naskočila husí kůže. Přitáhla si k sobě teplou příkrývku. „Ale když minule zafungovala lest, možná by mohla pomoci znovu. Co ten avarský šaman, kterého císař přijal, když prchal před kaganovou pomstychtivostí? Nemůže pomoci?“

Alexandros se zachechtal. „Vždyť je to obyčejný podvodník! Přebral kaganovi pár žen, proto musel utéct.“

„Je Gepid,“ připomněla mu. „Slovani přece vycházejí s Gepidy velmi dobře, ne? Nemocní a zranění muži, o které se s císařovnou vdovou starám, říkají, že Gepidi jsou roztroušení, že přišli o území po boji s Langobardy a Avary... Kdyby jim císař nabídl nějaké území, kde by se mohli usadit a obnovit své království... možná by Slované zradili.“

Alexandros vrhl na manželku upřený pohled. Potom se však zarazil. Zamyslel se. Jeho žena možná neříká úplně hlouposti. Znovu se na ni podíval. V duchu se přikrčila. Samozřejmě, že poznala ten jas v jeho očích.

„Možná jsi mi vnukla nápad, ženo,“ řekl, poplácal ji po stehně a poprvé se zadíval na plášť. Neřekl nic, to znamenalo, že je spokojený. „Byla by z vás dobrá hetéra. Škoda, že je půst a nemůžu se s vámi pokusit o syna,“ zamručel.

Nevěděla, jestli se má cítit polichocené. Hetéry byly vzdělané společnice, muži je vnímali jako rovnocenné partnerky v politických diskusích a poskytovaly i sexuální služby. Církev uznávala prostituci. Užít si a pak za to zaplatit znamenalo užívat si, a přitom nehřešit. Její manžel je často vyhledával, hlavně během půstu.

Nevadilo jí to. Alexandros, zamyšlený nad válečnou strategií proti Slovanům a Avarům, vstal a šel si zaplavat. Albsuinda za ním s úlevou hleděla.

^{*} Skutečný citát syrského historika Jana z Efezu na vrub Slovanů – pozn. aut.

3.

Franská říše, Neustrie, hlavní město Paříž, sečeň 623

„Bojujte jako chlap, a ne jako zbabělec!“ zařval austrasijský král Dagobert I. na svého protivníka.

Kroužili po nádvoří hradiště s těžkými dvojsečnými meči namířenými proti sobě. Oba předváděli takřka umělecký tanec nohou a rukou, bravurně odrazili protivníkovy útoky a pokaždé je včas vykryli. Král východní země se však nemohl zbavit dojmu, že jeden z otcových nejlepších bojovníků ho až příliš šetří.

„Vaše veličenstvo, co od toho chudáka čekáte, vždyť je to jen bavorský bastard!“ chechtal se Dagobertův oblíbený dvořan Gundoin z Meuse. Mezi dalšími přihlížejícími nechyběl vyslanec Sycharius ani významný burgundský vévoda Warnachar. Nespouštěl zamyšlený pohled z bojující dvojice, konkrétně z obratného a chladně kalkulujícího protivníka, králova velitele. Vychoval ho on sám, muž je tedy jeho produktem.

Bavor po Gundoinových pokořujících slovech nehnul ani brvou. Zaujal výchozí postoj a naznačil úklon. „Nerad bych před tolika vznešenými diváky zesměšnil vzácného spoluvládce svého královského dobrodince, Vaše milosti.“

Dagobert rozzlobeně vycenil zuby a připravil se na výpad. Velitel nastavil meč. Z jeho pohybů vyzařovala rozvaha a klid. Ani v nejmenším se nenechal vyrušit hanlivými výkřiky a plně se soustředil na souboj. Svůj život zasvětil boji a málokdo se s ním mohl měřit.

Král Dagobert zaútočil první. Mířil na mužova ramena, ale Bavor nastavil těžký dvojsečný meč, zdola odrazil útok a odtlačil protivníkovu zbraň. Využil okamžiku, kdy Dagobert hledal ztracenou rovnováhu, a shora zaútočil na jeho hlavu. Dagobert

zasyčel, útok vykryl dlouhým ostřím, zespodu sekl na protivníkovu pravou odkrytou stranu a pokusil se ho bodnout do stehna. Bavor však uskočil, odtlačil mu meč doleva, bleskově využil toho, že se protivník na okamžik odkryl, ukročil pravou nohou za jeho levou, hlavicí meče přejel zdola přes pravé rameno směrem ke krku a zároveň chytil loket ruky, kterou Dagobert zvedal meč, a trhnul nohou.

Král tvrdě dopadl na rozblácenou zem, sem tam pokrytou ledovou krustou. Hrot mužova meče mu mířil do jamky na krku. Žáci bavorského velitele se vítězně rozkřičeli, zatímco královi přívrženci vyděšeně pozorovali, jak se hrot meče nebezpečně boří do jemné kůže Jeho královského veličenstva. A to nemluvě o tom, že světlé vlasy austrasijského panovníka smáčelo špinavé bláto. Burgundský majordomus Warnachar se však tvářil klidně.

Dervan se ušklíbl. „Může to být takhle, Vaše milosti?“

„Spočítám ti to, pse!“ zavrčel Dagobert.

Dervan odhodil zbraň, o pár kroků couvl a klesl na koleno. „Moje zbraň, mé schopnosti, celé moje tělo patří Bohu a Vaší výsosti, dokud bude svět světem nebo dokud mě Vaše milost nezavrhne,“ pronesl slavnostně a položil meč Dagobertovi k nohám.

Oddaná slova trochu zmírnila královo ponížení. Cítil, že mu z jamky na krku vytéká kapička krve, ale nechtěl si ji utřít, aby nepřilákal pozornost k prohře. Gundoin z Meuse mu pomohl vstát a Sycharius se ho snažil očistit. Po přepychovém králově oděvu stékala sněhová břecha.

„Jste dobrý, Dervane,“ řekl nakonec Bavorovi, který ještě stále klečel na zemi se sklopenou hlavou. „Skutečně dobrý. Povím svému královskému otci, že si přeji vzít vás s sebou do Mettis. Vstaňte.“

Dervan vstal a klidně hleděl do chladných očí dvacetiletého vládce. Jeho tmavohnědé panenky nebyly o nic chladnější než ty královny šedivé.

Dagobert vyčítavě přistoupil blíž k Bavorovi a tak potichu, aby to nezaslechly nežádoucí uši otcových špehů, zašeptal: „Pomůžete našemu vzácnému příteli Gundoinovi z Meuse vybojovat od našeho královského otce Alsasko, Vogézy a Ardeny, které Austrasii tak drze odejmul, když mě ustanovil panovníkem.“

„Výsosti,“ uklonil se ještě hlouběji Dervan.

Dagobert odstoupil a prohlásil: „Náš věrný přítel z mládí Dervan bude za svou statečnost odměněn mou důvěrou,“ obrátil se na přihlížející, kteří mladému králi nadšeně zatleskali. „Pokračujte ve výcviku mužů,“ vyzval ho pak a mávl rukou, aby rozpustil lidi shromážděné na hradním nádvoří. Následován svými věrnými, které vzal s sebou do Paříže na návštěvu královského otce, vešel do paláce. Všichni, kteří stáli na dvoře,

opět padli na kolena a zůstali nehybně klečet ve sněhové a blátivé břečce, dokud za panovníkem Austrasie nezapadla hradní brána.

Dervan se podíval na mladé chlapce, které cvičil v umění ovládání zbraně, když je vyrušil Dagobertův příchod. I austrasijský vládce byl jako chlapec jeho žákem, ale Dagobert nikdy v boji mečem nijak nevynikal, a proto s ním zpočátku bojoval velmi neochotně. Navzdory drsným slovům během souboje měli k sobě poměrně blízko. Dagobert dlouho považoval o dvacet let staršího Dervana za autoritu, přítele, či dokonce důvěrníka. Jejich cesty se rozešly teprve nedávno, když suverénní král Franské říše Chlotar II. jmenoval svého nejstaršího syna králem Austrasie, aby si zavázal vzpurnou austrasijskou šlechtu, která si to přála.

„Co se díváte? Nemáte co dělat?“ obořil se Dervan na chlapce, které učil šermu. „Vy mi ukážete postoj *mutieren* a vy postoj *dupplieren*,“ rozdělil třináctileté, maximálně pak osmnáctileté chlapce do dvou skupin. „Zapamatujte si,“ řekl, když je všechny obešel a napravil chyby v postoji dvojic, „že tyto techniky hlavně závisejí na správném odhadu situace. *Dupplieren* nemůže vyjít, když se soupeř nepokryje pevně a vysoko. *Mutieren* je zase vhodnější pro ty, kteří se chrání vysokým langortem a mají napjaté paže,“ demonstroval svá slova na jednom ze zpocených chlapců, „nebo proti těm, kteří reagují bodem z *winden* po vazbě.“ Teď mi to předvedte. Tohle je co?“ osopil se na několik jedinců, kteří úplně ztuhli. „Co ta práce nohou a rukou, copak nepatří k jednomu tělu? Když sekáte z pravé strany, následuje krok pravou nohou. Když sekáte z levé strany, následuje krok levou! Jen tak budou vaše seky dostatečně dlouhé, vedené správným směrem a vaše těžiště vyvážené.“

Trénovali tak dlouho, dokud nebyl Dervan přesvědčený, že smí nechat chlapce v rukou mužů, kteří nemají se soubojem tolik zkušeností. Ani po náročném výcviku nebudou mít pohov, pošlou je leštit zbraně a zbroj.

Dervan mezitím prošel vnitřním nádvořím k hrubě vybudované hradební zdi, která oddělovala akropoli od ostatních dvou nádvoří s převážně obytnými a hospodářskými budovami. Měl tu čest bydlet na centrálním nádvoří, v sídle vládce Chlotara II. Jeho srubový dům se tiskl přímo ke zdi jako mnoho dalších, čímž se znásobila tloušťka a pevnost obrany vnitřního nádvoří. Dům měl i kamennou podezdívku. Sám ho stavěl, každý jednotlivý kámen prošel jeho rukama. Vyrobil si z vápna maltu, ohobloval každý kmen, každou lať. Nade dveřmi se skvěl nápis 62 – C + M + B – 3, což byla zkratka *Christus Mansionem Benedicat*, Kriste, žehnej tomuto domu, a sou-

* Fabian, Martin – Vodička, Ondrej: Šerm majstra Lichtenauera. *Analógia šermiarskych náuk zo stredovekej Európy*, Bratislava 2018

časný rok. O svátku Tří králů nedávno obřadně navštívil jeho dům farář, kostelník, kantor a mendíci s církevní koledou, popřáli mu šťastný nový rok, vysvětili příbytek a připsali onen nápis, který se teď bělal nad všemi dveřmi v okolí.

Když vešel dovnitř, tvář mu zalil měkký svit vzácné olejové lampy dovezené z Byzance. Kromě pece ohřívaly vnitřek ohromné perské koberce, pověšené na stěnách, které Dervan získal při svých cestách napříč světem s kupeckými karavanami. Ochrana kupeckých karavan byla hlavní náplní jeho života. Vypadalo to však, že s tím teď bude konec a že ho Dagobert skutečně s sebou vezme do dvůr do Mettis.

Manželka Adalyn zvedla hlavu od košilky, kterou vyšívala pro jejich třiletého syna Dervana, jenž se přihnál k otci a s hlasitým vrískotem se mu pověsil kolem pasu. Dervan ho zvedl do náruče a chvilku vyhazoval rozesmáté dítě nad hlavu.

„Mám ti nalít pivo, drahý?“ zeptala se pěkná žena, světlolásá dcera královského štolby neboli maršála pověřeného dozorem nad koňskou stájí.

Dervan přikývl. Umyl si špinavé ruce v míse s vodou u pece, opláchl si i zpocenou tvář a krk a přisedl k manželce. Když se důkladně napil piva, oznámil jí, jaké úmysly s ním má Dagobert.

K jeho velkému překvapení se žena vyděsila. „Já nechci žít tak blízko barbarů! Ach, ochraňuj nás, Bože, k tobě utíkáme,“ zašeptala. „Dervane, úplně mi stačí tvoje výkřiky v noci ze sna, já nechci, nepřeji si, aby všechno to zlo moje děti zažily na vlastní kůži.“

Dervan na ni chvilku mlčky hleděl. „Moje drahá, Venédi ani Avaři tak hluboko do Francie nejedí.“

„A budeme blíž k tvému rodnému Bavorsku?“

„O kousek ano, ale zase ne o moc.“

Adalyn se trochu uklidnila. Vzápětí se její tvář opět zachmuřila. „A to znamená, že už nebudeš jezdit s kupeckými výpravami?“

„Asi ano.“

Adalyn svěsila ramena. „Aspoň tak...“, zašeptala a vrátila se k vyšívání.

Dervan odsunul prázdný pohár a vstal. Jeho syn se po něm ohnal krátkým dřevěným mečem a otec předstíral, že je těžce zraněný. Chlapec se vesele smál.

Potom Dervan vyšel ven a pozoroval ruch na nádvoří. Nevšímal si pěkných čelednic, které po něm pokukovaly a usmívaly se. Myslel na Adalynina slova. V Mettis opravdu nebudou ani náhodou tak blízko Venédům a Avarům, jak si žena ve své nevzdělanosti představuje. Její slova však opět zakroutila nožem, který měl už dvacet osm let zabodnutý v srdci. Byl dítě, když jejich osadu v Bavorsku napadly plenící avarsko-venédské hordy. Měl štěstí, že ho našel jejich muž, ne nepřítel, který by

ho odvedl mezi barbary, kde by mu buď vymyli mozek, nebo by ho prodali do otroctví. Vyrůstal v Bavorsku u kováře a později se ho ujal Warnachar, tehdy regent vládnoucí za mladého burgundského krále Theuderica II., dnes burgundský majordomus. Chlapec, kterému z dětství zůstala jen jizva na čele a děsivé vzpomínky na rodiče bez tváře, se dostal do královny blízkosti a tvrdě cvičil, až se stal nejen velitelem jeho hradní stráže, ale král ho vysílal na kupecké výpravy do celého světa.

Z tíživých vzpomínek ho vytrhl nepravidelný klapot očividně špatně okovaného koně. K bráně se přihnali od hlavy až k patě zablácení poslové v cizokrajných oděvech. V bráně museli kvůli kontrole dokladů zastavit, a tak Dervan slyšel, jak ten první jedoucí na špatně okovaném koni oznamuje veliteli stráže ve službě, že přinášejí nesmírně důležité poselství od římského císaře, jeho jasnosti Herakleita.

Dervan nemusel být věstec, aby věděl, o jaké poselství se jedná. „Pomoc. Peršanů. Turci. Venédi, Venédi, Avaři!“ pomyslel si s úšklebkem a ke špinavým poslům, s vlasy plnými vši nasbíraných v zájezdních hostincích, se nevzrušeně obrátil zády.

Poslové sice působili dojmem, že celou cestu absolvovali po souši, ale Dervan věděl svoje. Římané jsou neduživí. Cesta z Konstantinopole trvala měsíc, z toho putovali nanejvýš třináct dní na koních z přístavu Marseille. Ostatní necelé tři týdny zabrala cesta lodí. Dervan tuto cestu podnikl obojím způsobem, lodí i po souši. V zimě i v létě. Byl až v mladém městě Samarkand na Dálném východě. Na rozdíl od těch zhýčkaných speciálních poslů byzantského císaře putoval i po nebezpečných a přímo katastrofálních cestách a často křižoval pouště a nehostinná území, kde největším snem nebyl výhodný obchod, ale doušek čisté, chladivé a třeba i špinavé a teplé vody a kousek stínu. Zažil i tak zlé chvíle, že pili vlastní moč a podřezávali koně a sáli z nich krev.

Ačkoliv putování s kupeckou karavanou přinášelo leccos, Dervan měl ty výpravy rád. Na rozdíl od Adalyn neměl radost, že jim zřejmě odzvonilo. Měl rád pohyb. Protože „Vejděte těsnou branou, neboť široká je brána a prostorná cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kteří jí vcházejí. Jak těsná je brána a zúžená cesta, která vede do života, a málo je těch, kdo ji nalézají!“ Proto vyhledával výzvy. Čím těžší, tím lepší, a hlavně čím víc barbarů pobil, tím jasněji hořel plamen v jeho srdci.

Jiný smysl života neznal.

Merovejší králové Chlotar II. a Dagobert I. a několik významných dvořanů hledělo skrz kouř z koudelových pochodní zastrčených v držácích na stěnách na pos-

ly, kteří nedávno dorazili ke dvoru až z daleké Byzance. Mihotavé plamínky loučí zvýrazňovaly výsměch v jejich očích. Nejenže oba konstantinopolští poslové měli vlasy zastřižené podle hrnce, ale oblékli si nemožný žlutý jezdecký plášť *scaramangion*, který očividně převzali od svých odvěkých nepřátel Peršanů, a pod ním svítila červená tunika, přepásaná zlatým opaskem, tak hustě posítým drahými kameny, až z něj přecházel zrak. Světlé kalhoty, zdobené perlami, by se hodily spíš ženě, kdyby byla natolik hříšná a nosila by mužský oděv, a strašný účes navíc zakrývala frýgická čepička, groteskně nasazená na stranu. Domácím vadila i jejich očividná nechuť k vínu.

Byzantští poslové si své hostitele měřili se stejným despektem jako franští vládci je. Římský patricius Athanasius a kvestor Kosmos se tady necítili příjemně. Byli zvyklí na rozlehlé prostory Velkého paláce v Konstantinopoli, tyčícího se nad Marmarským mořem, kde dominovalo světlo, čerstvý vzduch, lehkost bytí a rozličné vůně. Tady je vítala tma a všudypřítomný kouř z pochodní a loučí. Přední velmoži jim se svými dlouhými vlasy a vousy připadali hrubí a špinaví.

Rod Merovejců si zakládal na dlouhých účesech, někoho ostříhat bylo znamením ponížení toho nejhrubšího zrna. Chalcedonové perly z Persie a almandiny zdobící stříbrné pochvy jejich mečů připevněných k opaskům, vyšívané tuniky a přes ně přehozené pláště upevněné na pravém rameni tepanou sponou a rozetové dekorace brokátových oděvů zkrášlených zlatými nitěmi taky nezlepšovaly celkový dojem.

Nevěděli, co si myslet o mladém a očividně vzpurném králi Austrasie Dagobertovi I., zato Chlotara II. si mohli vážit pro jeho lstivost. Původně byl vládcem pouze maličké Neustrie, ale syn ambiciózní královny Fredegundy, obyčejné služky, se nakonec prosekal všemi rodinnými nesváry a stal se suverénním panovníkem celé Franské říše. Na západě a na jihu sousedí s mořem, jih bohatne díky čilému obchodnímu ruchu na Středozemním moři a na východě... na východě za řekami Enžou a Dunajem sousedí s řádícími barbarskými hordami, které rozobly mapu křesťanské Evropy, jakou toužil vytvořit Kristus Spasitel. Proto sem přijeli.

Odborník na avarskou otázku patricius Athanasius s nechuť smočil jazyk v příliš silném víně a povýšeně spustil: „Jeho nejjasnější veličenstvo, Bohem vyvolený panovník...,“ odmlčel se a zpod dlouhých řas se zahleděl na franské vládce, „císař Herakleios usoudil, že naše říše, *Basileia tón Rómaión*, říše Římanů a vaše říše, říše Franků, se musí spojit v boji proti Avarům.“

Franští státníci pozvedli obočí. Ještě ani nezačali, a už měli těch nastrojených a navoněných panáků, kterým trvalo věčnost, než vykoktali podstatu věci, plné zuby.

„Jeho výsost od nás chce, abychom vyslali vojsko proti Venédům a Avarům?“ Chlotar II. spojil prsty do stříšky. „Jeho výsost přece radši platí Avarům obrovské roční odvody, než aby se jim postavil, když vyvádějí pod Dlouhými hradbami Konstantinopole. A my, z Boží vůle král, máme obětovat své muže?“ rozhořčil se, protože věděl, že Herakleios platí Avarům neuvěřitelných sto osmdesát tisíc solidů ročně. Za jeden jediný zlatý solidus se dá koupit slušný otrok, anebo tři či čtyři osli, sto bochníků chleba nebo padesát šest tisíc párů nejkvalitnějších bot. Ve Franské říši se solidy objevují jen velmi zřídka, jsou příliš cenné. Častěji se vyskytují třetinové triensy a převážně pak stříbrné a měděné denáry.

„Ne,“ zavrtěl překvapivě Athanasius hlavou a otráveně se podíval na víno ve skleněné číši z dovozu.

Austrasijský král Dagobert I. se neudržel a naoko vstřícně podotkl: „Pokud se vám naše víno zdá příliš silné, možná by byzantskému vybranému jazyčku mohla zachutnat venédská medovina?“ Pokynul stolníkům. „Jestli vás samozřejmě nepobouří, že vám nabízíme nápoj barbarských Venédů, avarských vazalů,“ dodal se zkrivenými ústy.

Patricius k jeho úžasu souhlasil. Počkal, dokud mu nenalili pohár, a napil se. Už se netvářil tak znechuceně. S úlevou si prohlížel zlatistvý, sladký a vonící mok a potom navázal na předcházející řeč: „Nikoliv bojovat, ale společným úsilím rozbít spolupráci avarských a slovanských kmenů. Ani Avaři, ani Slovani jeden bez druhého nic nedokážou.“

Slova se vzápětí ujal kvestor Kosmos: „Našeho pána císaře už skutečně rozladila věrolomnost těchto národů bez smlouvy. Císař Herakleios uzavřel s Avary mír, a jak jste řekl, odvádí jim nemalý tribut, kterým si ho vykupuje. Jenomže oni pak místo sebe vyšlou do boje Slované,“ rozhodil ruce, „a hájí se tím, že těch se přece smlouva a tribut netýkají. A v neposlední řadě, kagan Kubrat zemřel.“

Frankové bez zájmu čekali.

„Mladší bratr Kardam, který se stal kaganem, nerespektuje smlouvu uzavřenou s jeho předchůdcem. S absolutní nehorázností, která je charakteristická pro pohany, dal našemu císaři na výběr. Buď zvýší tribut, nebo bude válka. Císař Herakleios musel kvůli vyjednávání s kaganem opustit Persii, ačkoliv právě poprvé úspěšně vytlačil nepřítel z Anatólie a porazil v bitvě perského generála Šahrvaraze. Naše Římská říše má toho dost. náš pán nabídl pohraničí a celý Balkán, především Macedonii, Dácii a Dalmácii, Gepidům a Slovanům, aby je osídlili, obdělali a hlídali pohraničí proti

svým vlastním lidem. Vy na ně máte působit ze západu, protože jsou to vaši sousedi a ,konečně Bůh podle záměru své dobré vůle ráčil uznat za vhodné přivést mysl divých národů k trvalé dobrotě.“^{*}

„Stále nám není úplně jasné, co vznešený císař očekává od svých křesťanských spojenců,“ usmál se netrpělivě Chlotar II. „Máme je tedy pokřtít?“

„Ach, ten detail, který jsem opomenul,“ pravil znovu Athanasius. „Mezi námi Římany, konkrétně v mé domovině, dlouhá léta žil význačný muž. Syn antského krále Musokia, Malykeios. Před více než dvaceti lety vedl syn kagana Bajana, současný kagan Kardam, trestnou výpravu na antské kmeny v oblasti Kyjeva, které houfně prchaly k nám, do Římské říše, pod ochranu tehdejšího jasného císaře Maurikia. Antský král Musokios zahynul, ale jeho syn Malykeios se zachránil. Je načase, aby chom Slovanům vrátili jejich krále.“

Tentokrát se Frankové napřímili. Zbystřili.

Athanasius zamíchal medovinou ve skleněném poháru. „Můj císař nabízí bojovným jižním Slovanům a Gepidům nový domov, láká je k sobě a oni přicházejí, výsosti. Navíc máme právoplatného antského, tedy slovanského krále, jenž může vznést nárok na jejich trůn. Zůstal prázdný, nikdo si na něj nedělá nároky, protože západní a severní Slované jsou ujařmení befulkové^{**} Avarů. Jsou to jen rolníci a řemeslníci, hloupí barbaři. Ve jménu Krista Spasitele vneseme mezi ně světlo a s vaší pomocí dosadíme jim krále, kterého nadšeně přivítají, vzbouří se proti nadvládě Avarů a spolupráce obou národů navěky skončí. Avari zůstanou slabí a Slovani budou vděční vám i nám. Získáme sílu, jaké nebude rovno, a získáme i vděčnost Boží, protože podobně jako Kristus vzal do svých rukou jordánské panství, musíme i my konečně vzít do rukou pohanskou Panonii. Ukažme jim cestu, vedme je. Je to naše svatá povinnost, jako služebníků Pána.“

„A ten antský princ ráčil přijet s vámi?“ zajímal se majordomus Warnachar.

„Neráčil,“ odvětil Kosmos. „Čeká na vaši kupeckou karavanu, k níž se připojí, ve Velkém paláci po boku našeho císaře Herakleia. Společně s kupci jako jeden z nich zamíří na křižovatku obchodních cest v Devínské bráně. Tam začnou realizovat svůj plán, kryti kupeckým řemeslem.“ Kosmos se naklonil. „Musí se spřátelit se Slovany, vymyslet něco, čím Slovany poštvou proti Avarům, a Slovani si potom sami zvolí

* Citace pochází ze zápisu synody vyhotovené akvilejským patriarchou Paulinem II. ze shromáždění biskupů ve vojenském táboře na březích Dunaje po porážce Avarů v roce 796 králem Pipinem, synem Karla Velikého. Hlavním důvodem synody byla plánovaná christianizace Slovanů a Avarů. Citát je velmi podnětný, tak jsem ho musela použít.

** Méněcenní, neplnoprávní bojovníci v první linii.

antského prince za svého krále. Malykeios je už dávno křesťanem. Bylo mu patnáct, když přišel do Konstantinopole, dnes je mu třicet šest. Slovani si ani nevšimnou, že je postupně a pomalu povede k pravé víře... A navíc bude vašim vazalem.“

Athanasius se s chutí napil z číše. „Vyslovte, prosím, uznání vašim kupcům. Nakupují skvělou medovinu. Jsem si jistý, že stejné umění předvedou i ve státnické a skoro misionářské roli. I váš kuchař se vyznamenal,“ řekl jakoby mimochodem a podíval se na stůl. Navzdory odpornému ročnímu období, které těmto studeným končinám vládlo, z vůle svého pána se kuchař očividně snažil uctít hosty ze zámoří. V nabídce nebyla jen těžká jídla z divočiny, králíků a bažantů, na rožních napíchnutí ptáci, ale i sladkovodní a mořské ryby připravené na všemožný způsob a spousta sušeného ovoce a fíků. Dokonce si všiml, že je tam i puls – kořeněná kaše se zeleninou, sýrem a masem – nebo puls připravený na sladko s medem.

Král Chlotar II. pohlédl na syna Dagoberta. Pohledy se spojily ještě s burgundským majordomem Warnacharem, jenž přimhouřil oči. Ani biskup Arnulf z Mettis, nejbližší dvoru obou franských králů, se netvářil odmítavě. Naopak, sepal ruce a řekl:

„Kristus pravil: Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali vše, co jsem jim přikázal.“ Odmlčel se a zbožně sklonil hlavu. „Tomu se nelze bránit.“

Byzantští poslové vydechli. Misi zvládli.

Bavorský velitel Dervan sebou trhl, když uslyšel křik, řev a pláč, který protal nábožné ticho na magickém návrší tyčícím se nad dvěma řekami v Devínské bráně. Na strmé skále stála žena. Vítr zmítal sukní košilových šatů a tmavé vlasy dlouhé po kolena vířily kolem jejího těla jako něžné objetí. Na rameni měla luk. Stála na stráží. Najednou strhla luk z ramene, zamířila a šíp neminul. Zasáhla ho. Dervana probudil hlomoz, jenž vždycky předchází boji.

Zjistil, že se třese a je celý mokrý. I Adalyn sebou ve spánku trhla a vytřeštila na něj vyděšené oči.

„Půjdeš otevřít?“ zeptala se ho.

Dervan chvíli nechápavě mrkal, dokud mu nedošlo, že křik a hluk přichází zvenčí, a nikoliv z jeho hlavy. Kdosi stál za dveřmi, bušil do nich, křičel, aby vstali, třásl dveřmi a snažil se je vytrhnout z pantů. Dervan se vzpamatoval, popadl meč a naznačil vystrašené Adalyn, aby zůstala v koutě a chránila děti.

„Kdo je? Co se děje?“

„Sycharius! Hrome, už konečně otevři, Dervane!“

Dervan nahlas zanedával. Rychle si opásal košili opaskem, meč zasunul do pochvy upevněné řemínkem k opasku a popošel ke dveřím.

„Už jsem se bál, že jste všichni umřeli, nebo co. Ne a ne vás vzbudit,“ řekl Sycharius a obrátil oči v sloup, když Dervan konečně vyšel před dům a zastavil před dvořanem, svým přítelem.

„Vždyť ještě ani nesvítá,“ protřel si oči. „Službu mám až od oběda.“

„No, to nemáš. Za svítání se máš dostavit před krále. Před oba krále.“

Dervan zvedl obočí. „Co se děje?“

Sycharius se ušklíbl. „Děje se toho spousta. Máš práci. Pojedeš do Byzance.“

„Do Byzance? Já? Vždyť jeho výsost Dagobert...“

Sycharius mávl rukou. „Věci se změnily.“ Naklonil se k němu a spiklenecky zašeptal: „Vyhlašujeme tajnou válku Venédům a Avarům,“ zamrkal. „Není to výzva jako šitá pro tebe?“

Dervanovi zasvítily oči. Okamžitě se probral. „Dovol mi, abych se opláchl. Pořádně se obleču a půjdu. Můžeme ti nabídnout pivo?“

Sycharius odmítl a čekal na Dervana venku.

Ten zatím rychle uklidnil vyděšenou manželku, která objímala plačící děti, a oznámil jí, že ho povolal král. Když Adalyn slyšela, že do Austrasie se sice stěhovat nebudou, ale že manžel zase vyrazí na cesty a skončí mezi barbary, plná starostí klesla na lůžko.

Když Dervan vyšel ven, vzpomněl si na to děvče ze snu. V Devínské bráně už párkrát byl, ale takové děvče tam neviděl. Na okamžik se zarazil. Naposled ty končiny navštívil před třemi lety. Zdálo se mu, že se díval přesně tím směrem, že tam kdosi stojí a pozoruje ho. Než však stačil zaostřit, vidina zmizela.

Když se připojil k Sychariovi, na dívku úplně zapomněl. Byl zvědavý, co od něj král bude žádat. V družném rozhovoru zamířili do královského paláce.

Franská říše, Neustrie, Sens, sečeň 623

„Donesla jsem vám buchtíčky,“ červenala se dcera tkalce Erwalda, když zakopla a vešla do malého, ale velmi útulného domu. Vdova po kupci Colette se odtáhla od čadící ložové svíce v poháru, u níž soustředěně dokončovala kostýmy pro děti z osady na tříkrálový průvod. „Vždyť víte, jak to je, když hospodyně šetří novoroční-

mi zákusky, čeká jí rok plný živoření“, zasmála se a podstrčila matce se synem miskou vrchovatě naloženou čerstvými švestkovými buchtami.

„Vítej, Odetto“, přivítala ji Colette, opatrně odložila šití, jehlu zapíchla do polštáře a strčila do syna. „No tak, pomoz ji!“

Odetta se zachmuřila, když k ní přistoupil hezký světlavý mládenec s modrýma očima a vzal si miskou. „Snad ti budou chutnat, Sámó.“

„Od tebe vždycky“, usmál se a štípl kamarádka do buclaté tváře.

Colette se rozněžnila. „Jak vám to spolu sluší! Tak se k nám posaď, Odetto, Sámó ti nalije trochu vína...“

Sámó protočil panenky. Dával si však pozor, aby to Odetta neviděla. Bylo mu jasné, o co těm dvěma jde. Odetta ho má plnou hlavu a matka by ho už dávno nejradši oženila. Začalo to, když před třemi lety odjížděl s kupeckou karavanou až do Samarkandu. Když namítl, že vůbec netuší, jestli se z takové výpravy vrátí živý a že ženy nebude hned vdova s dítětem na krku, rozplakala se. Jeho matka byla poměrně přecitlivělá a ustrašená, protože manžel zahynul právě na kupecké výpravě, když ho popravili Avaři. Sámó obvykle bral ohled na její bolest, ale tehdy mu nezbylo nic jiného, když se chtěl bránit. Svatbě se vyhnul, ale jen co se vrátil, opět mu vodila jednu vdavekchtivou dívku za druhou. Nakonec na matku zabralo, když začal do svatby nutit ji. Už třináct let byla vdova, nebylo jí ještě ani čtyřicet a pořád byla pěkná. Sámóvi se tak na jistou dobu podařilo zbavit tlaku do ženění, ale teď zase jako by to celé znovu začínalo. Odettu měl upřímně rád, jsou kamarádi od dětství, a dokonce se mazlili, ale oženit se s ní?

„Jsou opravdu výborné“, pochválil buchtu s plnými ústy, načež ho Colette pokárala, že se to nemá, ale Odetta se šťastně usmívala.

Rozhovořili se o přípravách na tříkrálové hry a chození s hvězdou, kde bude v roli andělů účinkovat právě Odetta a na holi ponese krásnou papírovou hvězdu. Chlapci ze Sens si zahrají Kašpara, Melichara a Baltazara, za toho se pro změnu převlékne Sámův nejlepší přítel Otto. Bydlel s nimi už víc než desetiletí. Rodiče mu dávno umřeli a starší bratr, který se o něj staral, padl před jedenácti lety v bitvě bratrů Theuderica II. a Theudeberta II. Otto zůstal úplně sám, a tak ho Sámó jednoho krásného dne přivedl k nim domů.

„Kde vlastně je?“ zajímala se Odetta. „Měli bychom si ještě jednou vyzkoušet představení o mučednici Dorotě, Otto mě musí mučit opravdu ukázkově“, zasmála se.

„Toho bych se vůbec nebál, je zkušený“, oplatil jí smích Sámó.

Vtom se rozletěly dveře a dovnitř vpadl jako na zavalanou rozesmátý Otto a začal Odettu objímat.

„Kde jsi byl tak dlouho?“ pleskla ho přes ruku Colette, která ho už dávno začala považovat za svého druhého syna.

„Pomáhal jsem starému Rupertovi nasekat dřevo. Chudák, sotva chodí, záda má ohnutá jako kosu,“ odpověděl a přisedl si k Sámovi a vypil Odettin pohár vína do dna. Vesele se rozesmál.

Druhý den se lidé ze Sens zúčastnili slavnostního tříkrálového průvodu plného písní a vinšování a těšili se na noční zábavu mladých, která odstartuje veselí předcházející svátek velikonoční noci. Vpodvečer odehráli církevní divadlo. Sám s matkou Colette a ovovělým tkalcem Erwaldem se na představení dívali. Hráli v něm Odetta s Ottou příběh mučednice panny Doroty z Kapadocie v Asii Minor. Svatá Dorota přijala křesťanství, ale její pohanský nápadník, kterého hrál Otto, ji nutil, aby se víry zřekla, a když odmítala, pohaní ji podrobili strašnému mučení. Hezky předváděli mučení v kole s vroucím olejem, věznili ji, bičovali a pálili, ale marně, svatá Dorota se Boha nevzdala ani pod hrozbou katovy sekery, která ji nakonec připravila o hlavu.

Sám nespouštěl pohled z panenské Odetty. Věnc z růží, který se Dorotě připisoval, jí velmi slušel. Červené tváře, tělo, jen slabě oblečené ve spodním rubáši a necudně odhalené při mučení, nechalo málokterého muže chladným. Sám začal přemýšlet, proč by se vlastně s Odettou neoženil. Bylo jí už jedenadvacet let. A ona ho chce, miluje ho a je mu milá. Beztak je často na cestách, nikdy se jeden druhému nepřejí, naopak, bude se možná těšit domů, když ho tam bude čekat laskavá žena s dítětem.

Zatímco diváci tleskali uklánějícím se hercům, Sám přistoupil k tkalci Erwaldovi, který shodou okolností právě pozoroval jeho matku. V duchu Sáma pobavila představa, jak se Erwald bude rozhodovat, jestli má zkusit zlomit nepřístupnou Colette, po níž soustavně pokukoval, anebo jestli dopřeje dceři štěstí se Sámem.

„Pane, mohl bych na slovíčko?“

Hromotluk Erwald na něj překvapeně pohlédl. „Jistě, ale nepočká to? Moje dcera...“

„Samvand z kraje Senonago!“

Sám se obrátil za povědomým hlasem. Ke svému údivu spatřil tvář známého z Paříže.

„Sycharius!“ vykřikl rovněž nadšeně, přiběhl k příteli a srdečně se objali. „Co tady děláš? Pojď, musím...“

„Přijel jsem pro tebe,“ přerušil ho Sycharius. „Hned zítra vyrazíme do Paříže. To proklaté ledové počasí mě zdrželo, měl jsem přijet už včera.“

Sám zůstal ohromeně stát.

„Volá tě pan král.“

„Obchod?“

Sycharius přikývl. Naklonil se k přítelovu uchu: „A něco víc. Pojď se mnou pryč z toho davu,“ odtáhl ho s sebou k mohutnému dubu, jehož větve objímaly zamrzlé vrstvy sněhu s rampouchy. „Posílají nás na misi mezi pohany. Všechno ti vysvětlím cestou. Výpravě velí Dervan, naoko jí však jako královský kupec velíš ty – jako obvykle. Dervan si na to pro tvoje schopnosti vyžádal konkrétně tebe a Otta. A jedu s vámi i já.“ Potom vytáhl cosi zpod šatů. Sám poznal kus staré, ale překrásné látky z modrého brokátu, bohatě vyšíváného zlatými a stříbrnými nitěmi, dokonce i perlami, ačkoliv mnohé už upadly. Zkušené kupcovské oko vědělo, že látka je nesmírně vzácná a drahá.

„Co to máš?“ šukl sebou. „Suvenýr od nějaké krasavice?“

„Ne. To je tvůj suvenýr, Sámó.“

„Můj?“

Sycharius se zatvářil vážně. „Jeho jasnost král Chlotar II. mi nařídil, abych ti to osobně odevzdal, protože ti to právem patří.“ Podal mu látku. „Tvůj otec Sigumand zahynul před třinácti lety rukou Avarů. Syn avarského tuduna Kruma Ogur mu stal hlavu a poslal ji jeho milosti králi Chlotarovi II. naloženou v ledu a obalenou tímto kusem látky.“

Sámó vytřeštil oči. Věděl, že jeho otec padl, když Avary posedla vražedná nálada, ale o tomhle slyšel poprvé.

Sycharius ztišil hlas: „Tvůj otec byl v králových službách. Sloužil mu jako špión mezi barbary, s kterými se přátelil. Odhalili ho a před krutou smrtí ho mučili. A teď tě král žádá, aby ses ujal jeho práce a pomstil smrt dobrého muže, věrného služebníka a otce rodiny.“

Sámó zmateně sklouzl zrakem na přítele a kus látky. Stáhl rukavici a dotkl se jí holou rukou. Pociťl hnus a touhu mrštit ji do bahna pod nohama a zadupat do kobylince. Neudělal to však.

„Jeho výsost král tě očekává, aby ti požehnal před nejdelší cestou života,“ plácl ho Sycharius rukou přes rameno, aby příteli pomohl se vzpamatovat z ohromení.

„Kam ses ztratil?“ přiběhl k němu rozzlobený Otto. „Odetta je strašně zklamaná, že jsi... Sycharie!“ užasl a taky se s přítelem, s nímž vykonal řadu cest, obejmul.

„Neztratili jsme se, ale ztratíme,“ zašeptal Sámó.

Otto s úžasem pohleděl na kus byzantského plátna *palla*, jako kupec také okamžitě poznal jeho cenu, a potom se pohledem vrátil k Sámovi.

„Tuším, že se zase úspěšně vyhneme ženitbě,“ zachechtal se.

Sáma to nijak nepobavilo. Vědomí, že látka, kterou drží v ruce, spočívala na utaté hlavě jeho skvělého umučeného otce, pálilo víc než vzbouřená žluč.

4.

Avarský kaganát, Devínská brána, hradiště Devín, červen 623

Kapkan Ogur zapráskal bičem a svého malého koně tarpana bez námahy popohnal k téměř nadpozemské rychlosti. Celým tělem mu proudila živočišná energie mocného, dobře stavěného tvora, s nímž už toho tolik prožil a tolik procestoval. V uších mu zněl čerstvý vítr i zvonivý smích kaganovy sedmnáctileté dcery. Ogur si nemohl pomoci, ale Kazi obdivoval. Měla v sobě temperament, nezlomnost a obrovskou dávku lásky ke každému živému tvorovi, k člověku i ke zvířeti. Za jízdy se otočil v sedle, sevřel Kugovo tělo pevnými stehny, černé vlasy smotané do vrkočů ho v průvanu vzduchu švihly do tváře, ale přesto se na Kazi a Radana za sebou radostně zašklebil.

Kazi se odhodlaně napnula a popohnala Traveně stehny, až vyrazil vpřed jako blesk. Vyjela po široké cestě vedoucí k hradišti, kterou vydláždili speciálně opracovanými kameny a okraje zpevnili kládami. Vítězně zůstala stát před hradbami.

„Jsem první!“ vykřikla nadšeně, když k ní dorazil rozesmátý Ogur.

Muži z hradeb už dávali příkaz spustit most přes příkop a otevřít bránu. Společně projeli nad hlubokou vodní nádrží plnou železných bodců a ocitli se na prvním nádvoří. Kazi byla na hradiště Devín nesmírně zvědavá. Tudun Unur požadoval, aby se Devín stal sídlem odpovídajícím postavení vládce západního kaganátu, srovnatelným s hradištěm v Debrecíně. Soudě podle princeznina výrazu se to Ogurovu stavebnímu mistrovi Čestmírovi podařilo. Kazi se okouzleně napřímila v sedle a s pootevřenými ústy se rozhlížela kolem.

Hradiště stálo na skále, o kterou se rozbíjely dvě mocné řeky – Morava a Dunaj, skvělé zásobiště vody, kterou vodojemy přiváděly až nahoru. Vypadalo, jako když

stojí na stráži nad křižovatkou frekventovaných obchodních a starých římských cest, spojujících svět od východu na západ, od severu k jihu, od prozkoumaných končin až po neznámý svět opředený tajemstvím. Mělo tři stupňovitě se zvedající nádvoří a z každého se tyčily k nebi vysoké strážní věže. Dokonce i v paláci na akropoli stála jedna věž, a když se Kazi dozvěděla, že to je nejen strážní věž, ale že se v ní nacházejí i obyvatelné komnaty, užasla. O něčem takovém doposud nikdy neslyšela.

Stavitelé, celí červení od pálicího slunce, přestávali pracovat a ukláněli se jim. Stavební mistr Čestmír, Čestiradin otec, uctivě Kazi provedl po hradisti, vysvětlil jí, kolik kulatiny, pletiva, hlíny a stavebního kamene se už spotřebovalo a kolik ještě potřebují dovézt, aby hradiště kompletně dokončili. Stavbu zpomalila dlouhá zima, protože ještě v kvitni, ve čtvrtém měsíci roku, tu ležela spousta sněhu. Všude se povalovaly pracovní nástroje, sekery, krumpáče, motyky, dláta a železné tyče, stála tam řada povozů a přežvykujících volů, před které ženy postavily koše s čerstvou slámou a ovsem. Čestmír jí vysvětloval, že hradby tvoří osvědčená roštová konstrukce ze dřeva, jehož jádro vyplnili hlínou a maltou, aby dřevo nezpráchnivělo. Na zlepšení stability a snížení třecích úhlů několik mužů důkladně udusávalo hlínu v komorových částech a další vytírali maltou výplety stěn, postavených z ohebného dřeva lísky. Na prvním nádvoří muži vztyčovali dubové trámy a všestranný Bojan jim hned přiskočil na pomoc. Rozestupy mezi nimi musely být přesně jeden sáh a úhel k valui musel tvořit šedesát stupňů. Takhle umístěné trámy dokázaly udržet takřka dva sáhy vysoký val. Základna zdi měřila necelý sáh a směrem nahoru se zužovala. Z venkovní strany hradeb stavěli muži zeď z kamenů kladených nasucho a ukotvených dřevěnými klíny. Tam Kazi narazila na Dobroděje, manžela Runy. Srdečně se pozdravili.

„Už jsi viděla akropoli?“ zamrkal, vzal ji kolem ramen a prošel s ní vnitřními hradbami na výš položené druhé nádvoří, kde Kazi pro změnu ohromil výhled na široké prostranství, schopné v případě nebezpečí pojmout obyvatele žijící pod hradbami. Kazi byla nadšená. Jejich hradiště Lom a Piesky byla v porovnání s Devínem úplně obyčejná, šlo vlastně jen o důkladně opevněný prostor několika většinou do země vyhloubených domů – kromě vladykova paláce, původně určeného pro Agastu jako katun, manželku krále Avarů. Dokud palác stavěli, bydlela v provizorním příbytku na severním konci hradiště, a po jeho dokončení už si na dům natolik zvykla, že ho odmítla opustit. Kapkan Ogur ji prosil takřka na kolenou, ale nevzdala se a neustoupila ani tehdy, když se tudun Unur rozzlobil. Skončilo to tak, že v paláci ubytovali lidi, kteří mu nejvíc poklonkovali, neschopného vladyku Domoslava s jeho ženou Hostimilou i s jejich namyšlenými dětmi Predslavem a Budimírou.

Když se Kazi obrátila směrem k Devínskému paláci, svému budoucímu domovu, nedokázala spustit zrak z věže. Nad vchodem visela koňská lebka, která měla chránit obyvatele před zlem. Vnitřek paláce se naprosto netypicky dělil na předšíň a samotnou síň, což zvyšovalo schopnost udržet víc tepla. Podlaha byla vytvořená z udusané hlíny, v rohu se nacházela kamenná pec a vedle do země zapuštěné nádoby na vodu. Následovaly další místnosti a z jedné vedl žebřík do nejvyššího poschodí, přímo do věže, postavené pouze pro Kazi. Měla tam už připravené truhly na osobní věci, nechyběl ani ohoblovaný stůl a židle, vystlané měkkými zaječími kožešinami. Nohy se bořily do ovčích houní a zubří kožešiny pokrývaly lůžko z proutí, větví a čerstvé slámy. Sluneční paprsky v tuto denní dobu pronikaly dovnitř menším oknem s velmi vzácným olovnatým sklem a odrážely se od měsíčního kamene zapuštěného do šperku ve tvaru runy tvořící Kasino jméno.

Kazi dojatě klesla na truhlu. Nedokázala ze šperku spustit zrak.

„Ten ti vyrobila Čestirada,“ vysvětlil jí Ogur, jenž uctivě stál na žebříku a netroufal si vylézt nahoru do Kazina pokoje.

„A tys ho sem nechal zasadit,“ hlesla, odtrhla pohled od nádherného šperku a podívala se na rozpačitého Ogura. Nevěděla, co říct. Pomyslela si, že kdyby se směla provdat za tohoto muže, byla by nejšťastnější na světě. S Unurem šťastná nebude. Ale stejně, jako neměli na výběr Albsuinda a Zorana, i ona se bude muset přizpůsobit. Zapuzeného Ogura jí nikdy za manžela nedají.

Jeho otec, někdejší tudun Krum, se společně se syny před dvanácti lety vzbouřil proti kaganovu rozhodnutí vyvraždit na příkaz langobardského krále Agilulfa celé Friulsko. Vdova po zabitém vévodovi Gisulfovi II. Romilda se přes brány obléhaného Friulsku dohodla s kaganem Kubratem, že mu jako pojistku bezpečí dá svou ruku, otevře městské brány a on za to nechá všechny lidi odejít. Kagan souhlasil, ale jen co otevřeli brány, všechny pozabíjel, nebohou Romildu znásilnil, pak pohodil svým tarchanům a nakonec ji nechal taky popravit. Zběsilé vraždění přežila pouze její dcera Geila, současná bavorská vévodkyně. Krumovo naléhání, aby kagan dodržel slovo, stálo život nejen jeho, ale i jeho syny. Přežil pouze dvanáctiletý Ogur, který se obléhání Friulsku nezúčastnil, ale stejně přišel o čest, o postavení i o snoubenku Kazi, které tehdy bylo teprve pět let. Ogur si musel život vykoupit krutými popravami každého, koho si Kubrat usmyslel zabít.

O čtyři roky později nešťastná a unavená Agasta požádala manžela Kubrata, aby ji zbavil povinností souvisejících s politikou a dovolil jí stáhnout se do ústraní z Bačky do Devínské brány, kterou kdysi projížděla a která ji okouzila. Navrhla, že bránu zvelebí a dodá západnímu kaganátu punc hodný jeho mocné říše. Kagan se zachoval

jako lakomec a na výpravu s Agastou a s několika málo kolonisty poslal šestnáctiletého vyvrhela Oguna, jenž dostal tuto roli víceméně za trest. Na krk mu pověsil stážce, slovanského tarchana Radana, tudunem ustanovil Unura a z Kazi udělal Unurovu snoubenku.

Z trojice Ogur – Radan – Kazi se stali nejlepší přátelé. Agasta z toho šílela a Devínská brána vzkvétala.

V podvečer, kdy slunce mělo ještě daleko k západu, ale příroda už pomaličku utichala, stála Kazi na akropoli nad kouzelnými zákrutami veletoku Dunaje, do něhož se vlévá mocný proud Moravy, jež se něžně vinula tajemnou krajinou mezi mokřinami.

„Doufám, že budeš šťastná,“ přistoupil k ní Ogur a opřel se o zeď, dělící zbytek akropole od knížecího paláce.

„Rozhodně je tu krásně. Ale život není romantický, jak mě poučila matka v den, kdy vás dal Azat zbít tou holí,“ ušklíbla se a podala mu dřevěný pohár *tostak* s půlkou vypitého *aachtaach*, kumysem z kravského mléka, což byl typický avarský nápoj, připravovaný na nejrůznější způsoby. Její sestry ani Agasta ho neměly rády, ale Kazi ho milovala.

Ogur se nenechal pobízet a s chutí se napil. „Katun má pravdu,“ řekl, „jinak by to bylo příliš lehké. Člověk by si nevážil krásných chvil, které mu dopřejí bohové a duchové.“ Ukázal na horskou scenérii pod sebou.

Jak přibývalo krásných dnů, příroda nabyla sytější zelený odstín, květy voněly omamně, tráva byla měkoučká, zpěvaví ptáci se předháněli v melodiích a do toho znělo drsné krůt-krůt nádherně zbarvených ptáků, žijících ve zdejších pískovcových stěnách a jejich příbuzní, stejně nádherní opeřenci, s voláním tyt-tyt poletovali nad studenými potoky a řekami. Nastával nejkrásnější čas oživlé Matky země, plné radosti.

Kazi si výčitkami svědomí pomyslela, jak je vlastně šťastná, že její svatbu s tudunem Unurem odložili na neurčito, protože jí otec kagan Kubrat vloni zemřel a jeho nástupce, strýc Kardam, měl problémy v Byzanci. Otcova smrt ji trochu zarmoutila, ale ne moc. Vždyť ho skoro neznala.

„Měsíční hory,“ zašeptal jí do ucha Ogur.

Kazi se usmála. Pamatovala si na to, jako kdyby se to odehrálo dnes. Bylo jí devět, když jí Ogur stejně jako teď ukazoval jemnou linii chvějících se hor, zařezaných do světlomodrého nebe s mraky připomínajícími nejuhuňatější kožušinu.

Tiše zopakovala jeho slova: „Tam bydlí měsíc. Obrovská koule ze stříbra spadne z nebe mezi posvátné duby a uvázne v jejich větvoví. Ve snaze se vysvobodit rozsype žaludy pro zvěř, až se nakonec uvolní a znovu vyletí nad hory. Jenomže žaludy ne-

jsou to jediné, co při boji s dřevem zahodil. Ztratí i kus sebe. V horách přežijí kousky měsíce, který nám visí nad hlavami. Dobře se na něj podívej, Ogure, vidíš ho? Tma ještě nepadla, ale on už na nás svítí. Vidíš na něm ty skvrny? To jsou jizvy po ranách utržené v boji s dřevěnými obry. A pak jsi zašel do lesa a přinesl kousek měsíčního kamene, stejného, jaký jsi teď zatavil do šperku, který září jen pro mě.“

Ogur jí s úsměvem vrátil *tostak*. „Dobře si to pamatuješ. Nikdy jsem neměl naději, Kazi, ani ji mít nebudu. Já vím, že víš,“ zvážněl a protáhl se. „Láska je žár, který v nás zažehne ten druhý, a svítí jen pro nás. Nedá se přikázat a jen málokdo ji zažije. Jsem vděčný, že jsem ji aspoň poznal,“ zašeptal a pak rychle odešel.

Kazi s rozpaky hleděla za ním. Samozřejmě věděla, že k ní cítí něco víc. I ona ho má ráda, a moc. Jenomže ani jeden z nich o sobě nerozhoduje.

Chvilí se smutně kochala výhledem na přelétající ptáky, na kopy na pláních. Dnešní den pro ně už pomalu končí. V tu chvíli si všimla, že u brány stojí nějaká mladá dívka. Mluvila s Radanem a stráže ji divoce odháněly. Rozběhla se za nimi na první nádvoří, aby se dozvěděla, o co se jedná. Ukázalo se, že dívka patří ke komediantům, které objednal její poručník na svatbu. Právě dorazili z Debrečina a utábořili se pod hradní skálou. Komediánka prosila o trochu sena a ovsu pro dobytek, protože neměli prostředky, aby si je koupili, a za to nabízela, že ošetří stavitelům spálená záda. Kazi souhlasila, a když komedianti z Ilýrie ošetřili nejhorší puchýře, pozvala dívku do hrubě postaveného seníku z neotesaných trámů, kde jí nechala naložit plný vůz sena i ovsu. Žena z Ilýrie málem omdlela, a potom dlouho princezně děkovala a ukláněla se, až ji Kazi chytila za ramena a poprosila, ať toho nechá.

Zpátky do Lomu vyrazili stejně zběsile, jako přijeli sem, a na úzké cestě pod hraděm se jen tak tak nesrazili s velkým kupeckým vozem. Avaři v čele s Jarkinem a Ogurem, vedle kterého se držela i Kazi s vlasy vlajícími nad koňským zadkem, vezele zajásali, těsně před kupci prudce strhli koně a rychle vyjeli do stráně, kudy vedla cesta na Lom.

Utrmácení kupci hleděli za jezdci mizícími v oblacích prachu a srdce jim prudce bušilo. Všech pět, Sámó, Otto, Dervan, Sycharius a Malykeios jako uhranutí zírali na avarskou dívku, která naprosto dokonale ovládala neosedlaného malého koně a její smích připomínal měkkou ženskou náruč.

Sámova kupecká družina měla za sebou víc než šest tisíc mil na trase Paříž – Marseille – Antiochie – Ktésifón – Konstantinopolis – Ravena – Devínská brána. Zdálo

se jim, že se přesouvají v čase. Z moderního světa se dostali do vzdušných monumentálních končin Byzance a Persie a po návratu do Evropy na ně čekaly neschůdné cesty, husté lesy plné tajuplných bytostí a zbojníků, hory, roviny a pahorkatiny, až nakonec nezůstala žádná stopa po civilizaci a dál už ani po klášterech či kostelech, kde by mohli trávit noc. Přespávali pod vozy vydaní napospas bodavému hmyzu, až dokud takřka po dvou týdnech nedorazili na křižovatku obchodních cest nořící se do úžlabiny v horách na soutoku dvou řek.

Před odjezdem z Paříže na začátku roku biskup Arnulf z Mettis uložil výpravě povinnost zpovědi a třídeního půstu, během kterého se museli neustále modlit a prosit Boha o mír, vítězství a úspěšné ukončení výpravy. Dobrotivý král Chlotar II. nařídil kněžím, aby každý z nich celebroid votivní mši a odříkal padesát žalmů. Všechny litanie měli odříkávat bosí.

Plavba z Marseille do Antiochie byla zdlouhavá a vyčerpávající. Do úmoru hráli karty a kostky, jedli suchý plesnivý chleba a Sámó s Dervanem úzkostlivě masírovali koně, kteří celou plavbu strávili přivázaní ke stropu na řemeních, aby si nepolámali nohy.

Když přirazili ke břehu, opatrně je rozcvičovali, ale některé zvíře to přece jen nezvládlo a potom ho museli podřezat.

V Antiochii se pár dní zdrželi, brzy však s místním průvodcem pokračovali napříč pouští do Ktésifónu. Cestou jim došly zásoby vody. Poslední sud znehodnotil opilý ozbrojenec, hodil do něj zdechlou rybu. Rozzuřený Dervan ho na výstrahu ostatním donutil se té vody napít a muž nakonec v krutých bolestech zemřel na otravu.

Do perského administrativního centra Předního Východu tedy dorazili žízniví a na pokraji sil, někteří dokonce zahynuli.

Místo i palác obtékalo koryto Tigridu, jako by ho svou osvěžující vůní objímalo. Okolní, na první pohled neživá poušť se v blízkosti Ktésifónu proměnila, hýřila podmaňujícími barvami a zvuky a spousta palem poskytovala vlídný stín.

Palác krále Husrava I. byl architektonický skvost, z něhož přecházel zrak. Fasáda ohromovala mohutnými, do země zapuštěnými sloupy, klenba trůnní místnosti dosahovala výšky neuvěřitelných šedesát sáhů a šířky dokonce devadesáti sáhů.

Odtud je čekala ještě náročnější cesta zpátky do Konstantinopole, hlavního města Byzance, kde je přivítal římský císař Herekleios i antský následník trůnu Malykeios, Musokiův syn. Nalodil se s nimi a vydal se za svým osudem – zmocnit se pro sebe slovanského trůnu.

Devínská brána bylo zvláštní místo. Skrývalo v sobě cosi magického, mystického a zásadního v neopakovatelné kulise hor z pískovce a ze skalních stěn, které jako

by ruka obra, jakými byli zdejší bezvěrci, odsunula bokem a vytvořila tak malebné údolí pro dvě mohutné řeky se spoustou ramen, která zalévala zdejší krajinu plnou močálů a mokřin.

Sotva se po dlouhých a úmorných měsících dokodrcali, země se jim pod nohama zachvěla, jako kdyby na ně chtěla vypustit všechny demony světa. Potom jim do uší dolehl řev Avarů a zuřivý dupot zcela očividně neokovaných koní. Vzápětí se zdvihl oblak prachu a z něho se vynořili tři Avari, pronásledovaní houfem dalších. Z jízdy měli očividně požitek, nahlas křičeli, někteří dokonce mávali nad hlavami typickými ohnutými avarskými luky. Jen tak tak stihli zaregistrovat, že jedním z prvních jezdů je až nepřírozeně krásná žena s dlouhými tmavými vlasy, které do zapadajícího slunce házely rezavé odlesky. Luk neměla, zato se však cvalem hnala na neosedlaném grošákovi, těsně před Dervanem ho strhla, její zvláště tvarované oči plné jasu si ho ani nevšimly a veselým výskáním vyjela na strmou cestu vedoucí do lesa. Avari se jako divoká řeka hnali za ní.

Když za skupinou zůstal pouze svíravý a pomalu klesající prach, Sámó, Dervan, Otto, Sycharius a Malykeios si vyměnili ohromené pohledy.

„Avarka?“ hlesl antský následník trůnu Malaykeios a s úžasem hleděl za bandou Avarů.

„Spíš míšenka,“ vydechl Otto a vytíral si z očí prach. „Tady najdete míšence každého druhu, jen co srdce a rozkrok ráčí.“

„Nebud' prostořeký, Otto,“ napomenul ho ze zvyku pobaveně Sámó, a když zaplatil mýtné a poplatky za pronájem místa, za povoz, dobytek a zboží, konečně mohli vjet do porostor Devínské brány.

Na křižovatce obchodních cest panoval čilý ruch. Na březích soutoku obou řek houfně vyrůstaly stánky, hraničníři práskali biči a pokřikovali na voly zapřažené do vrchovatě naložených vozů, pacholkové kupců je ve velkých stádech vedli k vodě, aby se napili. Sámova družina musela počkat, dokud nepřejde stádo snad dvaceti žízňavých volů, poštípaných po celých tělech od hověd. Kromě kaleidoskopu různých řečí, především latiny, ale i germánských dialektů, a hlavně slovanských jazyků naplňoval bránu i vydatný křik zpěvavého ptactva, jakých ve světě moc není. Na poslouchání je doplňoval ženský zpěv. Když konečně dorazili ke svému stanovišti pod skaliskem, zjistili, že budou tábořit vedle ilyrských komediantů. Na sudu u břehu stála nádherná dívka, vlnila se jako orientální tanečnice, hrála na lyru a zpívala. Muži okouzleně jejími zpěvy naslouchali. Všem nerozuměli, ale pochopili, že zpívá o krásách svého domova v Ilýrii, a při verši, v němž se vyznávala, že srdce jí prudce bije a světu poví, jak svou domovinu miluje, jí padl zrak na Dervana. I on na ni hleděl déle, než se slušelo.

Konečně se mohli po úmorných měsících vandrování usadit. Ozbrojenci vy-
přáhli voly, odstrojili koně a spolu s ostatními zamířili k vodě. Obrovské klece se
skvostnými dary pruského krále pro jejich franská veličenstva odtáhli dozadu a vozy
s všemožným zbožím roztavili do kruhu. Postavili stanové přístřešky, které se
na dlouhou dobu stanou jejich domovem.

Zatímco se kupci osvěžovali a koupali v řece, antský princ Malykeios se s rozpo-
ruplnými pocity procházel po okolí. Zdejší kraj se až tak moc nelišil od jeho domovi-
ny u Kyjeva. Velmi dobře si pamatoval na krásné hradiště a šťastné chvíle prožívané
s královskými rodiči a sourozenci. V krajině nízkých pahorkatin s množstvím vod-
ních toků, se sytější zelenými plochami a s voňavou zemí žili v míru a lásce. Bylo to asi
až příliš dokonalé na to, aby to vydrželo dlouho. Po drtivé porážce Slovanů a Avarů
Byzancí před téměř čtvrtstoletím císař Maurikios lákal zdecimované zbytky kmenů
na svou vlastní půdu a za to měli hlídat hranice. Mnozí Antové neváhali, což rozhně-
valo kagana Bajana, s nímž král Musokios dokázal po mnoho let udržovat přátelské
vztahy, a poslal na ně pohromu. Z celé rodiny přežili pouze Malykeios a jeho matka,
která však vzápětí zemřela žalem. Malykeios zůstal v Byzanci, žil u hodného patricia
Athanasia a později se dostal do služby k císařskému setníkovi Fokovi, který se nako-
nec stal císařem a Malykeios se spolu s ním vyšvihl až na vrchol.

Teď svitla naděje tady, mezi Slovy. Přišel čas vzít si zpátky neprávem odňaté,
čas pomstít se Avarům, bestiím, které si nezasloužily nic jiného, jen stejnou záhubu,
jakou oni připravili pro ně.

„Co říkáš na tento Bohem zapomenutý kraj plný komárů a nespoutaných Avarů,
jimž jsme se jen tak tak vyhnuli – a ty jim máš vládnout?“ popichoval ho Sycharios,
když za ním přišel a přitom si utíral mokré vlasy.

Malykeios přimhouřil oči. „Vždyť otevřu bránu našemu Kristu dokořán a všichni
tady se mu budou klanět,“ odsekl a rozhlédl se kolem. Panoval tam čilý ruch.

Náhle se nedaleko nich rozpoutala hádka. Ukázalo se, že dorazili další obchod-
níci z Korutanska, ale poháněč jaksi nezvládl vedení a jeden z volů narazil do stanu
bavorských kupců. Vozy neměly řízení, dokázaly se otáčet jen ve velkých obloucích,
a proto domy u nich doma, ve Francii, měly na rozích a branách nárazníky, vyční-
vající kmeny, které stavby chránily. Jemná konstrukce bavorského stanu se proto
polámala, strhla s sebou celé jejich stanoviště a splašila koně. Vyděšení pacholkové
krotili splašená zvířata a rozzuření Bavoři bez váhání vytasili na omlouvající se Ko-
rutance zbraně.

Malykeios si se Sychariem vyměnili pohledy, ale to už se kolem nich přehnali
Sámo, Otto a Dervan a snažili se rozkohoutěné muže uklidnit. Incident se odehrál

v těsné blízkosti jejich velmi vzácného zboží vyloženého ve stáncích a nechtěli, aby je rozzuření muži porozbýjeli. Když však Bavoři strhli chudáka poháněče z vozu, vytasili meče i oni a intuitivně se postavili na stranu do kouta zahnaných Korutanců. Díky jejich bojovým zkušenostem, posbíraným po celém světě, brzy Bavoři donutili ustoupit a Otto bavorskému bezdomovci, jak ho posměšně oslovil, strčil do ruky džbán silného piva na uklidnění. Chlapi si s huronským smíchem a za nadšeného pokřikování očitých svědků potřásli rukama.

„Děkujeme, dobří mužové,“ řekl kupec asi v Dervanově věku, který k nim přistoupil. „Poháněč je dobrý, nejlepší, ale vůl je starý a má čím dál tvrdší palici.“

Sámo se zasmál. „Čím starší, tím moudřejší. Má, zkrátka, svůj vlastní rozum.“

Korutanec se s úsměvem představil: „Jsem Lukva, syn Boruta, nížete kupců.“

„Knížete kupců?“ zamračil se Malykeios. „To mi něco říká.“

Lukva se rozzářil. „Můj otec byl skvělý obchodník, dokázal prodat i vzduch, který dýcháme, i modré z nebe, až mu nakonec začali říkat Kníže všech kupců. Už necestuje, je moc starý, a tak jsem řemeslo převzal já, jako jediný přeživší syn. Pravda, mám co dělat, abych obhájil jeho vznešený titul, zvláště když mám tak tvrdohlavá tažná zvířata,“ zachechtal se. „Smím vás pozvat na večerní pohoštění, pánové? Myslím, že to vzpurné hovado podřízíme,“ ukázala na vola, který se pro změnu bez rozpaků krmil senem naloženým na voze vřeštícího židovského obchodníka.

Frankové vděčně pozvání přijali, a tak jim první večer probíhal ve veselé náladě u ohniště s chutným jídlem. Vyprávěli si příběhy z cest, sdíleli důvěrně své životní osudy. Vyšlo najevo, že Lukvovo hradiště trpělo nájezdy Bavorů a že on s otcem byli jediní, kteří je přežili. Dervan jako Bavor nechtěl poslouchat nesmysly o agresivitě Germánů, a protože si nepřál rozpoutat vášnivou debatu a sám měl krvavé zkušenosti s Korutanci a ostatními Slovy, radši vstal a šel se podívat na komedianty za skalní stěnou. Přidali se k němu Sycharius a Malykeios.

Hnědovlasá krasavice s modrýma očima už dozpívala, klaněla se divákům a vděčně přijímala denáry, které jí házeli k nohám. Vystřídali ji bouřliví žongléři. Frankové se brzy dozvěděli, že komedianti z Ilýrie přijeli na žádost tuduna Unura, aby rozehráli svatební veselí.

„Tudun se bude ženit?“ zaujalo to Malykeia. „S kým?“

„Přece s avarskou princeznou,“ odpověděla tanečnice a zpěvačka, která se jim objevila za zády. Dlouhé vlasy zavířily a Dervana ovanula příjemná, jakoby šípková vůně. Dívka se usmála. „Jste tady noví, viděla jsem vás přijíždět,“ řekla, otočila se a odněkud vyčarovala džbán s medovinou a nabídla jim ji. Ačkoliv ani jeden medovinu nijak neholdoval, přijali cínové poháry s hustým zlatavým mokem.

„Tady žije nějaká avarská princezna?“ vyptával se zvědavě Malykeios.

„Ne nějaká, ale naše,“ opravila ho dívka a vyzvala je, aby se posadili na poražený kmen stromu u ohně, na němž bublal kotel a z něhož se šířila pronikavá vůně, připomínající česnek. „Je nesmírně krásná a milá. Už jsem měla tu čest se s ní setkat. Jen tak beze všeho nám poskytla vůz sena a ovsu. Potom sem dokonce poslala muže s mastí pro stavitele toho hradiště,“ ukázala na stavbu tyčící se na skále nad nimi, kterou si za světla trochu rozpačitě prohlíželi, protože byla sice pěkná, ale připadala jim příliš barbarská. „Slunce jim spálilo kůži až do bolavých puchýřů. Chuděra, nebude to mít s tudunem lehké,“ zkonstatovala.

„Když je to ta avarská princezna...,“ nadhodil antský princ, „myslíš tím, že je to kaganova dcera?“

Zvedla obočí. „Jistě.“

„A kterého kagana?“

„Mrtvého Kubrata,“ odpověděla. „Svatba se měla konat během letního slunovratu, ale kvůli Kubratově smrti ji odsunuli. My tu musíme počkat,“ pokrčila rameny, „ale dokud jsou tady kupci, nevádí nám to, máme co dělat. I pro zdejší lidi je to tak lepší, protože Devín ještě nedostavěli a tudun by se určitě rozhněval. Je krásný, nemyslíte? Milá princezna v něm bude skutečně jako v zakletém hradišti, o jakých ráda zpívám. Dotýká se měsíce, a ten se prý jako žár lásky třepotá v její ložnici. Hvězdy svítí zamilovaným do světnice a měsíc nad hlavami je střeží.“

„Tudun Unur tedy zdejší princeznu tak miluje?“ zazubil se Sycharius skepticky.

„Kdepak, to kapkan Ogur zbožňuje i zem, po které princezna chodí. On jí ho vystavěl a získal pro ni kousek měsíce do ložnice. I celé hory pro ni nazval Měsíčné,“ mávla půvabnou rukou před sebe.

Muži žasli.

„Proč Měsíčné? Proto, že měsíc střeží zamilované?“ ušklíbl se Sycharius.

„Ne,“ zavrtěla vážně hlavou. „To pro její oči ve tvaru měsíce,“ odpověděla tiše.

Sycharius s Malykeiem se posměšně zašklebili. Dervan se zahleděl na hory skryté v temnotě noci. Přesně tam se mu zdálo o dlouhovlasé lukostřelkyni. Najednou měla tvář dívky, která kolem nich tak divoce procválala.

„Zřejmě chvíli potrvá, než tudun přijede. Šeptá se totiž, že nový kagan Kardam se pokusil unést císaře Herakleia.“

Frankové strnuli.

„A pro nás to znamená, že máme klid. Čekají nás slavnosti letního slunovratu, oslavy boha Kupala, soutěže, zábavy, pijatiky a rozhodně nebude nouze ani o krás-

né ženy pro smutné muže přijíždějící z velkých dálků,“ usmála se tanečnice, poté Sycharius nápadně strčil do Dervana.

Ten se vzpamatoval a zachytil dívčin pohled hlubokých očí. Komediánka náhle vyskočila a začala bratrům nabírat do misek voňavou polévku z kotle. Nabídla i Frankům. Ti sice už byli najezení a nad aromatickým jídlem z jakéhosi medvědího česneku ohrnovali nos, ale nakonec si s chutí nandali. Přidali se k nim i Sámo, Lukva a Otto a večer dál ubíhal v srdečné náladě.

Dervan v tu noc zjistil, že náruživá Ilýrka se jmenuje Vejana.

5.

Balkán, Kazavie u Dorostolony, levý břeh Dunaje, květen 594

„Jsou zpátky,“ hlásil vojenský špeh Koch svému pánovi. „Římani se přesouvají z Trácie k břehům Dunaje.“

Slovanský kníže Ardagast zaťal zuby. Mlčky čekal, co mu jeho nejlepší zvěd a vyjednávač ještě oznámí.

„Císař Maurikios usoudil, že, cituji, barbaři nikdy nebudou klidní, pokud Římané důkladně neopevní dunajské hranice. Jízď velí generál Priskos, pěchotě generál Gentzon. Velké římské vojsko už vyrazilo z Herakleie a pravděpodobně se usadí v Driziperu. Na pravou stranu Dunaje zatím vyslali jen dobře vyzbrojené hlídky. Mají prý chránit Trácii před námi.“

Ardagast se rozesmál. „Zpustošená Trácie má určitě strach z nás! Obyvatelé se bojí svých vlastních lidí, Římanů. Na celou zimu se usadili v sídlech chudých lidí, vyjedli je, pozabíjeli jim dobytek a z dětí a mužů nadělali otroky, a z žen a dívek děvky. A prý se bojí nás!“

„Vím, pane,“ přikývl Koch.

Ardagast si překřížil ruce na hrudi. „Takže Římani využijí stejnou díru v mírové smlouvě s Avary, kterou využíval kagan Bajan, a začnou vojenská tažení proti nám, avarským befulkům.“

Ušklíbl se.

„Ve své pýše zapomíná, že befulkové bojují v čele každého vojska, každého frontálního útoku. Befulkům nechybí odvaha a dovednost v boji. Bez befulků nejsou ani Avari tak silní.“ Ardagast položil svému zvědovi ruce na ramena. „Děkuji ti, Kochu.“

Vrat se ke své ženě, umyj se a odpočiň si. Čekají nás těžké dny“, vzdychl a spolu s Kochem vyšel zpod plátěného přístřešku svého provizorního hlavního stanu.

Chvilí za ním zamyšleně hleděl, jak unaveně kráčí po udupaných chodnících mezi množstvím stanů, jurt, přístřešků a ohrad s koňmi, voly a osly. Potom si dal zavolat dalšího muže, kterého vyslal do Singida, aby vyrozuměl o stávající situaci krále slovanských Antů Musoka. Už dávno se chystali k boji. Jen, co se v Báčce, v kraji mezi řekami Dunajem a Tisou, doslechli, že Římané mobilizují, kagan Bajan jim taky přikázal, aby začali zbrojit a přesunuli se na hranice. Římané neumějí bojovat v zimě, vždycky čekají na příchod jara. S příchodem tepla se probouzejí ze zimního spánku a spolu s nimimm jejich touha po majetku. Ale Římany čeká pořádné překvapení, až se budou beznadějně brodit zdejšími močály.

Ardagast se zadíval na slunce skryté za košatými korunami stromů. Matka Země po zimě postupně vypouštěla svou voňavou magii. Močálovitá krajina, v níž tábořili, fascinovala čilým životem. Ptáčata štěbetala a kdesi pištivě nařikalo nějaké mládě. Šel za zvukem, a když odhrnul větve keře, spatřil, že malý špaček vypadl z hnízda. Opatrně ho zvedl a zkoumal dutiny stromů, ve kterých špačci hnízdí, dokud správné hnízdo nenašel. Vložil mládě dovnitř a obrátil se. Stála u něj rozesmátá Zelesna. Ardagast okamžitě pocítil napětí, tlak v hrudníku přerostl do horkosti, která ho zalila pokaždé, když se ocitl v blízkosti přenádherné léčitelky z kmene Báčka.

„Pane Ardagaste“, oslovila ho celá rozesmátá, uklonila se a podala mu džbán s medovinou, ochucenou ořechy. Vzal si malý pohárek a dbal, aby se přitom dotkl jejích štíhlých prstů. Nespouštěl pohled z jejích zelených očí. Kvůli nim dostala své jméno Zelesna. Pro ně, a taky kvůli tomu, že hned jak se narodila, drobnou pěstičkou sevřela trs zelené trávy a místo pláče podarovala maminku sedmikráskami. Tak to aspoň říkala Ardagastova matka, která byla též léčitelkou, a když Zelesnina matka zemřela, osvojila si ji. Naučila ji všechno, co znala.

Zelesna stejně tak nespouštěla zrak z urostlého slovanského knížete. Kučeravé světlé vlasy spadající na ramena svírala typická čelenka s vlnovkami, vousy nosil zastřižené do trojúhelníku a jeho nesmírně inteligentní a laskavé modré oči se na ni vždy usmívaly. Zelesna ukázala na dutinu stromu s hnízdem špačků.

„Kdo lásku promarní, ten ji ztratí, ale kdo lásku vyzařuje, ten ji umožňuje.“ Znovu se mu uklonila a chtěla odejít, ale Ardagast ji chytil za ruku.

„Zelesno...“, zašeptal. „Přijď v noci za mnou...“, vydechl téměř neslyšně.

Léčitelka stydlivě svěřila hlavu, ale měkký svit se ze zelených očí nevytratil. „Jsem vdaná, Ardagaste. Samozřejmě mi to můžete přikázat a já budu muset uposlechnout.“

„Nechci, abys poslouchala. Chci, abys přišla sama od sebe.“

Chvilí si vyměňovali horoucí pohledy, a když nic neříkala, připomenul jí: „Tvůj muž je už víc než rok nezvěstný. Ženy jeho druhů se už dávno znovu vdaly.“

„Ale on žije. Cítím to. Stejně cítím tlouct vaše srdce.“

„Miluješ ho?“ zeptal se přímo, ačkoliv ho zlobilo, že se chová jako prvotřídní hlupák, když ji prosí o lásku a pozornost. Miloval Zelesnu celé dlouhé roky, ale když osiřel, její matka se ho ujala a vyrůstali spolu jako sourozenci. Proto se provdala za jiného, ačkoliv to oběma zlomilo srdce. Byl si téměř jistý, že jí není lhostejný.

Je mu třicet šest let a nikdy se neoženil a nemá děti, protože touží jen po ní. Zavržele odmítal vzdát se naděje. Jistě, mohl by mít víc žen a ji potom postavit na první místo, ale on si přál, aby byla jediná. Matka jeho velitele Prisniga mu už dlouho domlouvala, že potřebuje potomka i ženu, která se o něj postará. V takových okamžicích vždycky zažertoval, že mu stačí její mateřská náruč, a výskající ženu potom pevně objímal.

Zelesna k jeho radosti zrudla a cosi zamumlala, zjevně mu nechtěla lhát. Viděl odpověď v jejích krásných očích, třpytily se jako smaragdy z kaganova tributu a odrážely sluneční šípky, zasahující mužské srdce. Pomalu ji k sobě přitahoval, Zelesna jako by váhala, ale potom přece jen přistoupila o krok blíž. A pak o další. Ještě jeden, a konečně si ji po letech odříkání přivine na hrud.

Vtom se v tábořišti strhl rozruch. Trhli sebou, ruce jim klesly a kouzlo okamžiku vyprchalo.

Dlouhými kroky k nim pospíchal kaganův zástupce Samur. Avar vypadal rozrušeně. Ardagasta to znepokojilo. Mimovolně sevřel pevnou rukojeť těžkého, nesmírně dlouhého jednosečného meče, zdobeného nádhernou intarzií. Patřil jeho učiteli, velkému Daurentiovi, jenž dokázal udělat z nesmiřitelných Slovanů a Avarů spojence.

„Co se děje?“

„Gepidi“, vydechl Samur. „Vrátili se Gepidi!“

Ardagast užasl. „Myslíte ti, které...“

„Ti, co padli do zajetí v Tzurulone“, přikývl Samur. „Anebo, přesně tam, kde císař Maurikios lstí donutil mého jasného krále kagana odpochodovat, když si jeho generál Gentzon zahrál na listonoše, záměrně i s podvodným dopisem upadl do zajetí, a my jsme se dočetli lži, že císař vyslal po moři lodě s vojskem, které zaútočí na naše rodiny. Kagan Baján okamžitě odtáhl a pomáhal je zachraňovat... ale vojsko nikde,“ vzpomínal trpce Samur.

Ardagast se zamračene zadíval ke vstupní bráně, kde kolem několika přicházejících lidí poskakovali muži i ženy. I Zelesna se tam zadívala jako omámená, s pootev-

řenými ústy. Ardagast viděl, jak ji jeden z mužů pozoruje, jak strnul stejně jako ona a jak se potom rozběhl k ní.

A tak se Zelesně po několika letech vrátil manžel Gepid Christian. Ardagast se nadechl a s přemáháním pospíchal přivítat se s navrátilci, aby zjistil, co s nimi ty dlouhé roky bylo.

Když se Gepidi umyli, převlékli a najedli, pozval je Ardagast do svého domu. Všiml si, že Christianovi září oči, kdykoliv se podívá na svou krásnou ženu. Cítil nehezkou žárlivost a zlost. Proč se neprovdala za něj, kdo by jí za ta léta mohl vyčítat, že se stala ženou knížete, když její manžel byl tak dlouho pryč. Možná ji mohl donutit... Ale s tím by se zase nesmířil on.

„Co s vámi celou tu dobu bylo? Utekli jste ze zajetí?“ oslovil je trochu drsně, když jim povolil po úkloně vstát a usadil je na nízké stoličky kolem otevřeného ohniště v dřevěném podlouhlém příbytku.

„Neutekli,“ svěsil hlavu Christian. „Pustili nás.“

„Jen tak?“ podivil se podezřívavě a chytil prudkého kaganova zástupce Samura, který se očividně a nedůvěřivě na ně chysal vrhnout. „Císař Maurikios by se sotva s někým slivoval.“

„Neslitoval se,“ vzdychl Christian. Zadíval se do tváře slovanského knížete. V záblescích plamenů podivuhodně zářila. Ardagast byl přísný i měkký, nedůvěřivý i vlídný. Skvělý bojovník, který nemá o světě ani ponětí!

Tohoto muže je možné dostat jen lstí.

A přesně to císař chce.

„Nabídněte si medovinu,“ řekl Ardagast a kývl na Prisnigu, obstarožní matrónu, vdovu po skvělém bojovníkovi, jíž umřely všechny děti, kromě jediného, Ardagastova velitele Peiragasta. Od té doby se s láskou o svého pána, Zelesnu a každého, koho považovala za potřebného, starala. Prisniga s širokým úsměvem dopřála medovinu nejen Gepidům, ale každému, čí pohár se jí zdál spíš prázdnější než plný. „A teď nám vysvětlete, co tedy císař za svou laskavost požaduje. Co s vámi bylo?“

Christian se nadechl a začal vyprávět: „Asi víte, že generál Priskos, který býval *magistem militem per Orientum* a stejně tak i *magister militum per Thracium*, přišel o všechny tituly, když se v poslední bitvě rozhodl císaře neposlechnout a vrátil nejvznešenějšímu kaganovi pět tisíc zajatců z našich řad. My jsme mezi ty vrácenými

zajatci nebyli," dodal zbytečně. „Mysleli jsme, že nás popraví, ale místo toho nás zařadili do armády.“

„A nepokusili jste se utéct?“ zavrčel Samur.

„Prakticky to nešlo," namítl Christian. „A připouštím, že život v té armádě nebyl tak zlý... ačkoliv kdyby vytáhli proti vám, dezertovali bychom. A právě to se stalo.“

Samur se malověrně zašklebil, Ardagast sice nic neříkal, ale nespouštěl z Gepidů zrak.

„Celá léta jsme sloužili jako *comitatenses*, branná síla vojska. Fungovali jsme pod gepidským velitelem, který u nich celkem spokojeně žije už druhé desetiletí. Před pár týdny si nás však jeho veličenstvo císař Maurikios dal zavolat," pokračoval. V tváři se mu odráželo světlo plamenů a zakrývalo tak plamen v srdci, „a nabídl nám, že nás pošle do pohraničí jako *limitanei*. Dostávají sice jen polovinu dávek, ale vlastní půdu a do boje je nasazují jen v době ohrožení ze zahraničí. Slíbil to všem Gepidům, i těm, kteří žijí tady v Panonii. Dostali by svou zem, střežili by římské pohraničí a nevyžadují od nich dokonce ani to, aby konvertovali ke křesťanské víře. Císařovi je víra úplně lhostejná, v armádě má spoustu pohanských velitelů. Nezáleží mu na původu ani na nějakých proviněních. Každý může sloužit císaři, pokud chce, a dokonce udělat velkou kariéru. Dostávají žold ve zlatých mincích i speciální peněžní bonusy při rozličných příležitostech, například když nastoupí nový císař, při svatbě či narození následníka... Vojáci jsou nedotknutelní ve většině právních sporů a osvobození od daní. Říše jim přispívá na ošacení a zbraně. Vedle služby v armádě často zastávají i jiná zaměstnání a žijí skutečně slušně. Taky jsem tak žil a stejně tak žije i řada dalších pohanů.“

„Zdá se, že jste tam byli spokojení," vyprskl hněvivě Samur.

Christian svěsil hlavu. „Byli i nebyli. Přijal jsem císařovu nabídku, abych se sem bezpečně dostal a varoval vás.“ Podíval se zpříma na Ardagasta. „Mou rolí je dodat vás císaři.“

Ve stanu se rozhostilo tísnivé ticho. Ardagastova tvář se ani nepohnula, Zelesně však ruce vyděšeně vyletěly ke rtům. Vrhala úzkostné pohledy na knížete, kterého milovala víc než sebe.

„Aby mi generál Priskos uvěřil, že vykonám, co mám, že vás zradím, musel jsem prozradit lokalitu Kazavie. Blíží se sem římské vojsko.“

Samur vyskočil. Ardagast ho chytil za rameno dřív, než stačil vytáhnout šavli a ve zlosti setnout Christianovi hlavu.

Christian s ostatními Gepidy se vrhli k Ardagastovým nohám. „Vaše milosti," zvolal, „mohl jsem císařovu nabídku odmítnout, zůstat u Římanů navždy a pokusit

se vás v čestném boji zajmout nebo vám srazit hlavu. Místo toho jsem přijal císařovu nabídku vrátit se a tvářit se, že jsem váš přítel, abych vás mohl varovat. Protože by sem přišli tak jako tak. A rovněž jsem nekonečně toužil po své ženě," dodal a pohlédl na Zelesnu. Nedívala se na něj.

„A tak jsi prozradil lokalitu dobře ukryté Kazavie!“ zavřestl našťvaný Samur. „Jsou to odpadlíci, Ardagaste! Věřím jim každé slovo, až na to, že tihle proradní psi, co se nám teď plazí u nohou skutečně jako pes, který vykoná něco zlého, ve skutečnosti slouží té křesťanské sběři, která si hraje na boha celého světa!“

Christian se neodvažoval ani pohnout. Nervy se mu chvěly. Očekával, že na krku ucítí ostří šavle. Jeho soukmenovci rovněž napjatě čekali na rozsudek.

„Co přesně jste mu řekli, Christiane?“ zeptal se věčně Ardagast.

„Jak se přes močály dostat do Kazavie. Nic víc.“ Christian se podíval na Ardagasta. „Musíte proto ihned přesunout tábor hlouběji do močálů. Nikdy vás tam nenajdou. Počíhejte si na ně a ze zálohy je pobijete jako mouchy.“

„Lže nám, Ardagaste!“ zaskučel Samur. „Co jiného zbývá zrádnému psovi, který se tři roky vyhříval v teplém hnízdečku pod ochrannou rukou patolízalů toho jejich boha, na kterém se sami nedokážou dohodnout, jestli je boží bytostí, nebo člověk!“ ryčel. „Považují se za boží nástroj šíření spásy, a proto suverénně podřizují pohany a balamutí je sladkými řečičkami. Tady to máme! Zářný příklad kupeckých Gepidů!“

„Ne!“ vykřikl Christian. „Přisahám na všechny bohy, že jsem věrný vám, Ardagaste!“

„Víme o pohybech vojsk. Taky máme své špehy,“ odpověděl klidně Ardagast. „Římané měli jednoho moudrého spisovatele, jmenoval se Salvianus. Ten řekl, že nikoliv Římané, ale lež barbarů je tím božím nástrojem, kterým trestá všemohoucí křesťany za jejich hříchy.“

Ve stanu zavládlo ticho. Gepidi se třásli o své životy. Zelesně stekla po tváři slza.

„Děkujeme, že jste přišli a všechno nám oznámili,“ řekl nakonec Ardagast. „Smíte vstát.“

Gepidi se ustrašeně zvedli.

„Já vám věřím. Věřím, že jste přišli s čestnými úmysly. Válka s Byzancí vypukne tak či tak, kdybyste zůstali, anebo přišli sem se záměrem mě zničit. Teď budeme hlasovat. Nezávisí na mém rozhodnutí, co s vámi uděláme.“

Gepidi polkli. Se skrývanou úzkostí hleděli do tváří slovanských mužů. Avarů tady bylo málo, ale stáli na straně Samura. Budou hlasovat pro jejich popravu.

Když Ardagast vyzval, aby zvedli ruku ti, kteří Gepidům věří, vydechli si.

Budou žít.

Christian venku před Ardagastovým domem pevně objal Zelesnu. Počkala na něj, nevdala se znovu. Jistě, nebyl celou tu dobu bez teplé náruče ženy, měl řadu Římanek i barbarek, má tam děti, ale Zelesna je jiná.

Odvedla si ho do svého domu plného vůní bylinek a on se vděčně nechal obskakovat.

Balkán, Kazavie u Dorostolony, levý břeh Dunaje, traveň 594

Ardagastovi Slované opustili Kazavii a odtáhli hlouběji do přírody, kde počkají na Římany a přepadnou je ze zálohy. Hustý les s nazelenalým oparem zvedající se z močálů s obrovskými stromy a se spoustou bodavého hmyzku jako by čekal jen na ně. Cestu přes močály jim ukazovala Zelesna, která spolu s Ardagastem kráčela v čele průvodu. Zнала tady každý kořen, každou větev a každou skálu, přesně věděla, kudy můžou bezpečně projít, aby se nepropadli do močálu, obývaného rusalkami. I teď blikaly vábívkami světýlky, svůdně tančily a kroutily se, šířily omamnou vůni, tak nepřirozenou v prostředí zalitým neodtékající vodou, v níž shnije všechno živé, aby poskytla život jiným způsobem. Zelesna močál obdivovala. Zadržuje vodu a zmírňuje záplavy, čistí vodní toky, brání sesuvům půdy a poskytuje domov řadě ryb, ptáků a zvěře. Římané je tady nikdy nenajdou, protože se utopí. Samur se s Avary držel za Christianem a nespouštěl z něj podezřívavý pohled. Nevěřil mu ani jeho vlastní nos mezi očima.

Rychle rozložili stany a bojovníci v čele s mladým Brankem se rozešli do okolí na stráž. Ardagast se Samurem ještě před stěhováním uvědomili krále Musoka i kagana Bajana. Ten poslal po vyslanci Kochovi rozhořčený dopis generálu Priskovi, v němž císaře obviňoval z úskočné války a vyzýval ho, aby buď odložil ozdobu koruny, anebo neničil čest své moci. Obvinil Římany, že porušili mír, zrušili platnost dohody potvrzené solí a pošlapali přísahu. Dunaj se proměnil v jeviště nepřátelství, stane se svědkem zřizování táborů a Priskova zbrojení, ačkoliv ten byl ještě nedávno společníkem míru mezi Avary a Římany.

„Ó, lidskosti, obléháš tvrz přísah, lepší je týráno horším, lest má svobodu projevu, lži se svěříje vláda, zpučnost vytáhla do pole před zraky všech bohů. Hanba bude tvým trestem.“^{*}

^{*} Skutečný list kagana Bajana generálu Priskovi podle zápisu Theofylakta Simokattese v díle *Oikumenické historia* sepsaném na konci dvacátých a během třicátých let 7. století, tedy už za Sámových dob. Čerpala jsem ze slovenského vydání *Pramene k dejinám II*.

Generál Priskos po přečtení dopisu hořel mocnou urážkou, vyslanec však propustil se slovy, že tu válku nevede proti kaganovi Bojanovi, ale proti Slovanům, takže nenarušuje žádné dohody s Avary.

O dvanáct dní později se římské vojsko přeplavilo přes Dunaj a přiblížilo se ke Kazavii. Slovaní o jejich pohybu věděli, špehovali je, včas podávali zprávy a těšili se, jak budou Římané překvapení, když najdou prázdný tábor. Neusínali však na vavřínech.

Zelesna šla spát v předvečer velké bitvy pozdě. Chystala si bylinky, sekala je, krájela, nakládala, vyráběla lektvary a léčebné masti. Pomáhalo jí pár děvčat, které zaučovala. Když kolem prošel Branko, její přítel z dětství, pohroužený do diskuse s Ardagastem, vyměnila si s knížetem smutný pohled. Zdálo se, že skutečně nikdy nebudou moci být spolu.

Když si nakonec lehl, manžel Christian se probudil, pevně ji objal a dožadoval se něžnosti. S těžkým srdcem se mu oddala. Necítila k němu vůbec nic, ztratilo se i to málo, které jí k němu poutalo před třemi roky. Naštěstí usnul hned po milostném styku a ona ještě dlouho hleděla do tmy mezerou ve stanu, chvějící se nenávistí k říší Římanů.

Náhle se vytrhla z krvavého snu. Udivině zamrkala a snažila se zbavit okovů nočních bájí. V uších jí zněl bojový ryk, cinkot zbraní a jekot zraněných mužů a žen. Vzápětí si uvědomila, že to není sen, ale skutečnost. Vyděšeně vyskočila a zjistila, že je ve stanu sama.

„Christiane?“ zvolala do všeobecného vriskotu. Když do stanu cosi vrazilo, s výkřikem vyběhla ven a pak ohromeně zůstala stát.

Římané! Dostali se sem Římané!

Nejprve ji opanovala hrůza, že je manžel přece jen zradil, teprve pak zahlédla létající šípy, bojující těla, meče blýskající se v měsíčním světle. Pod nohama se jí motaly vršeští vyděšené slepice, volí vypadali jako divoké stádo beranidel, řítilo se vpřed a strhávalo všechno, co mu stálo v cestě. Jen tak tak uskočila z cesty krávé a upadla, což ji zachránilo před zásahem letící dýky. Zabodla se do prsou jedné z jejích nešťastných žaček. Zelesna vyděšeně vypískla a zvedla se na nohy.

„Hlouběji do lesa, do močálů!“ uslyšela náhle Samurův hlas. Obrátila se a pohledem našla velitele. Ulevilo se jí, když nedaleko Samura spatřila bojovat Ardagasta. Nevypadal zraněně.

„Zelesno!“

Léčitelka zaječela, když ji někdo chytil kolem pasu, ale byl to jen Christian.

„Christiane!“ vykřikla s úlevou a dotkla se jeho poškrábaných tváří. „Bála jsem se...“